

Nieuws uit het land van de Nijl

Willem-Jan de Wit

Cairo, 2011

Woord vooraf

Sinds zomer 2008 werk ik in Egypte als docent Bijbelse vakken aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo (<http://www.etsc.org>). Elke vier maanden schrijf ik onder de titel “De Bijbel open in het land van de Nijl” een nieuwsbrief voor familie, vrienden en bekenden.

Vanwege de aanslag op de kerk in Alexandrië en meer nog de revolutie is de belangstelling voor Egypte in Nederland dit jaar sterk toegenomen. Komende weken wordt in tal van kerken een pinkstercollecte gehouden onder het motto “Christen zijn in het ‘nieuwe Egypte,’” waarbij in het bijzonder aandacht wordt gevraagd voor mijn werk. Al met al leek het me een goed moment de acht nieuwsbrieven die ik tot nu toe heb geschreven te bundelen en zo beschikbaar te stellen voor een bredere lezerskring.

Mocht u op de hoogte willen blijven van mijn ervaringen in Egypte, dan verwijs ik u naar mijn weblog (<http://willemjandewit.wordpress.com>). Bovendien kunt u het nieuwste nummer van mijn nieuwsbrief steeds vinden op website van de GZB, de Nederlandse organisatie die mijn werk mogelijk maakt (http://www.gzb.org/index.php?p_Id=60). Mocht u mijn werk willen steunen, dan vindt u in het colofon van elke nieuwsbrief hoe u dit kunt doen.

Cairo, 1 juni 2011

Willem-Jan de Wit

Inhoudsopgave

Nieuwsbrief 1 (oktober 2008)	3	Nieuwsbrief 5 (april 2010)	19
Regen	3	Nederland	19
Cairo	4	De wijk Abbasseia	20
Het seminarie	5	Waasa	21
Het dorp Hoer	6		
Nieuwsbrief 2 (februari 2009)	7	Nieuwsbrief 6 (augustus 2010)	23
<i>Il-hamdu lillah</i>	7	Verlof	23
Suikerriet	8	Safwat	24
De sapbar	8	Psalmen, gezangen en opwekkingsliederen	25
Sudan in wijk 10	9	Van april tot september	26
Nieuwsbrief 3 (juni 2009)	11	Nieuwsbrief 7 (december 2010)	27
Zending	11	Donkere wolken	27
Verhuisd	12	“Help dorpsdominees aan een fiets”	29
’s Lands wijs, ’s lands eer?	12	Kaas	29
Zomer	12	Duiventoren	29
Hoe gaat het met ... Ds. Emil?	13	Van september tot januari	30
Hoe gaat het met ... Musa?	13		
Het dorp Nazlit in-Nachl	14		
Nieuwsbrief 4 (december 2009)	15	Nieuwsbrief 8 (april 2011)	31
In de kappersstoel	15	Voor de verandering	31
De bruiloft van Adil	17	Bevrijdingsdag op het Bevrijdingsplein	32
Stad van de duizend minaretten	18	Kerkdienst voor moslims en christenen	33
		Hoog bezoek	34

Studenten en docenten van het masterprogramma van het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

In dit nummer

- 1 Regen
- 2 Cairo
- 3 Het seminarie
- 4 Het dorp Hoer

Colofon

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief.

Hartelijk dank voor uw meeleven en gebed!

U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor adreswijzigingen en informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary
8 El-sekka el-beda st.
Abbasia
Cairo 11381
Egypt
Mobiele tel.: 00-20-172-800851
Skypenaam: dewit1974

REGEN

Cairo, vrijdag 24 oktober 2008

Het regent. Ik had nooit gedacht dat ik mijn eerste nieuwsbrief uit Egypte met deze woorden zou beginnen. Maar het regent echt, voor het eerst in de acht weken dat ik hier nu ben. Toen ik hier eind augustus om twee uur 's nachts op het vliegveld van Cairo aankwam, was het 26 graden. Twaalf uur later was het 36 graden. Inmiddels komt de thermometer niet meer boven de dertig graden, maar de zon schijnt nog steeds elke dag. Alleen hadden we vier weken geleden een lichte zandstorm. En nu regent het dus pijpenstelen.

Kort voor de zomervakantie kreeg ik een regen van goede wensen over mij heen. Zondag 22 juni ben ik vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo. Na de dienst hebben velen mij de hand geschud en ik heb ook de nodige brieven, kaarten en e-mails ontvangen. Iedereen hartelijk dank!

Tegen het einde van de zomervakantie ben ik daadwerkelijk naar Egypte vertrokken. Sindsdien heb ik een stortbui van nieuwe indrukken over mij heen gekregen. Aan het eind van de dag ben ik vaak bekaf. Toch is het een milde regen. Grote moeilijkheden heb ik tot nu toe niet meegemaakt en ik voel me hier op mijn plek.

Als docent zie ik mijzelf soms als een regenwolk. Ik laat kennis op de studenten druppelen, maar vooral ook vragen en opdrachten om hen zelf aan het denken en aan het werk te zetten. Ik heb nu vier weken college gegeven over het boek Jesaja en het is gewoon nog te vroeg om te zien wat de invloed van deze regen is op de groei van de 'planten' (de studenten). Voor mij was het echter bemoedigend dat één van de studenten vorige week al zei dat hij door mijn colleges het boek Jesaja met nieuwe ogen is gaan lezen.

Deze nieuwsbrief heeft ook iets van een regenwolk. De afgelopen tijd heb ik bijna duizend foto's gemaakt en tal van korte stukjes geschreven. Een selectie daarvan stort ik hier over u/jou uit. Mocht het plantje van uw nieuwsgierigheid hierdoor gaan groeien, stuurt u mij dan gerust een email of kaartje met uw vragen. Ik beloof niet dat ik iedereen persoonlijk een antwoord zal sturen, maar wellicht kan ik in een volgende nieuwsbrief op uw vraag ingaan.

Inmiddels is het buiten opgehouden met regenen. Het is avond en het wordt hier vroeg donker, maar morgen zal de zon weer schijnen. Tegelijk hoop en bid ik dat het hier in Egypte blijft regenen. In het Bijbelboek Jesaja is de regen beeld voor het Woord van God: "Want gelijk de regen en de sneeuw van den hemel nederdaalt, en derwaarts niet wederkeert; maar doorvochtigt de aarde, en maakt, dat zij voortbrengt en uitspruigt, en zaad geeft den zaaier, en brood den eter; also zal Mijn woord, dat uit Mijn mond uitgaat, ook zijn, het zal niet ledig tot Mij wederkeren; maar het zal doen, hetgeen Mij behaagt, en het zal voorspoedig zijn in hetgeen, waartoe Ik het zende" (Jesaja 55:10-11). Regen is een teken van hoop.

Hartelijke groet,
Willem-Jan de Wit

PS: Als u deze nieuwsbrief per post hebt ontvangen, dan staat uw naam in een adressenbestand dat ik voor dit doel heb doorgegeven aan de GZB (of u behoort tot de vaste contacten van de GZB). Het beheer van het adressenbestand gebeurt nu verder op het kantoor van de GZB: wilt u een adreswijziging of een eventuele afmeldingen daarom zelf even doorgeven aan de GZB? U ontvangt deze brief niet per email maar per post, zodat u hem op de koffietafel neer kunt leggen en andere familieleden of gasten hem ook kunnen lezen. Mocht u deze nieuwsbrief nu bij iemand anders lezen en hem voortaan graag zelf ontvangen, laat u dat dan gerust weten!

CAIRO

Ik woon in Nasr City, een heel fatsoenlijke buitenwijk van Cairo. Alleen blijft vuilnis wel eens even liggen voordat het wordt opgehaald.

De buurtwinkel heeft een trouwe klant aan mij. Ik koop er bijna iedere avond een flesje water en soms ook brood. Meestal staat Ibrahim achter de toonbank. Hij spreekt een beetje Engels, maar we proberen alles in het Arabisch te doen. Hier snijdt hij—jawel!—Goudse kaas voor mij.

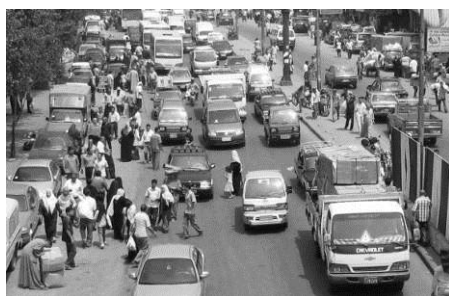

Z D L A N O D K A M

In Amsterdam was het voor mij 'wel' een kwartier lopen naar het dichtstbijzijnde hamburgerrestaurant. Vanuit mijn appartement hier in Cairo kan ik kiezen of ik vijf minuten de ene kant op loop of vijf minuten de andere kant op om bovenstaand bord met Arabische letters tegen te komen. Ik mag geen reclame maken, dus u/jij mag zelf ontcijferen hoe ze hier de naam van een bekende Amerikaanse fastfoodketen schrijven. Eén hint: Arabisch lees je van rechts naar links.

In Cairo is de taxi een veelgebruikt vervoersmiddel. Soms wil de chauffeur van tevoren of tijdens de rit een prijs afspreken, maar de normale gang van zaken is dat je niet over de prijs praat en aan het eind van de rit gewoon geeft waar de chauffeur recht op heeft. Voor de rit van het seminarie naar mijn appartement is dat tien Egyptische pond (ongeveer € 1,35). Een Egyptenaar zal voor deze afstand acht pond kwijt zijn, maar van een buitenlander wordt nu eenmaal iets meer verwacht. Sommige chauffeurs proberen een 'domme Hollander'-tarief te rekenen en vragen om vijftien of zelfs dertig pond, maar dat negeer ik gewoon. Het dak van de taxi wordt gebruikt voor het vervoer van goederen, bijvoorbeeld vers brood voor een restaurant.

Het verkeer in Cairo is meestal erg druk. Voetgangers steken gewoon tussen de rijdende auto's door over. Het lijkt levensgevaarlijk, maar in praktijk gaat het in verreweg de meeste gevallen gewoon goed. Helaas niet altijd. Er vallen toch wel veel meer verkeersslachtoffers in Egypte dan in Nederland.

In Egypte gelden officieel ongeveer dezelfde verkeersregels als in Nederland, maar in praktijk gaat men er erg soepel mee om. Wat betekenen die witte lijnen ook al weer?

Als ik naar het centrum van Cairo ga, neem ik meestal de microbus. Veel buitenlanders maken nooit gebruik van een stadsbus of een microbus: er zijn geen vaste vertrektijden, er is geen lijnennetkaart waarop je kunt zien welke bus welke route rijdt en op de microbus staat meestal niet eens de eindbestemming. Eén van de eerste dagen dat ik hier was heeft iemand op straat mij echter al uitgelegd hoe de microbus werkt: als ik naar het centrum wil, moet ik 'Tahrir' naar de chauffeur roepen en 'Echer Makram' als ik weer terug wil naar huis. Als de chauffeur in de genoemde richting gaat, dan stopt hij.

Pas heeft een student mij ook 'les 2' in het gebruik van de microbus gegeven. We stonden tweehonderd meter voor een groot kruispunt en ik wilde naar huis. Zoals dat hier gaat, stond de student erop dat hij mij hielp met het vinden van de juiste bus. Maar hij liet veel microbusjes gewoon passeren zonder mijn bestemming te roepen naar de chauffeur. Ik vroeg hem hoe hij kon zien dat ze niet in de goede richting gingen. Hij legde me uit dat ik moest letten op de chauffeur. Die maakt met zijn hand een gebaar of hij zo naar links, naar rechts of rechtdoor gaat op het kruispunt. Maar dat was nog niet alles. De busjes die rechtdoor gaan, gaan allemaal naar Nasr City, maar binnen dat stadsdeel zijn natuurlijk nog weer allerlei verschillende bestemmingen. De chauffeur kan met zijn vingers een V maken. Dat is hier het teken voor het cijfer zeven en het betekent dat hij naar 'wijk 7' gaat. Hij kan ook een omgekeerde V maken: dan gaat hij naar 'wijk 8' en daar woon ik. Ik kan ook zelf dit teken maken, zodat de chauffeur meteen ziet of hij voor mij moet stoppen.

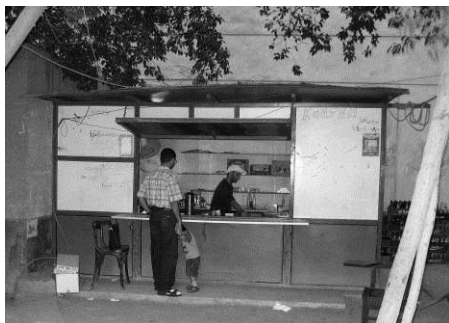
Soms is het allemaal nog eenvoudiger en hangt er een jongen uit de zijdeur die de bestemming omroept. De foto is vrij uniek: ik heb verder nog nooit gezien dat er twee jongens uit de deur hangen.

Op het seminarie zijn er geen andere Nederlanders. Toch kan ik soms Nederlands spreken. Rufi, de zoon van één van de docenten, woont met zijn ouders op het terrein van het seminarie. Hij heeft via een uitwisselingsprogramma een jaar in België op school gezeten en in korte tijd bijzonder goed Nederlands geleerd, zij het met een licht Vlaams accent.

De binnenplaats van het seminarie functioneert overdag als parkeerterrein en 's avonds als voetbalveld voor de studenten, het keukenpersoneel en de zonen van de docenten.

Tussen de gebouwen van het seminarie staat dit kleine winkeltje waar je kopjes thee, flesjes fris en zakjes chips kunt kopen. Links op de foto staat Remon, de Egyptische opvolger van oud-GZB'er Gert-Jan Segers. Hij werkt niet op het seminarie, maar was op bezoek voor een conferentie.

Het seminarie is een beetje een mannenwereld. Vrouwen kunnen wel de avondopleiding en het masterprogramma volgen, maar op het seminarie wonen vrijwel alleen jongemannen die zich voltijd voorbereiden om predikant te worden. De meeste docenten zijn ook man. Elaine (links) is de uitzondering: zij woont in hetzelfde gebouw als de studenten en doceert (theologisch) Engels. De studenten zien haar ook als een soort moeder.

Op maandag en donderdag is er een dienst in de kapel van het seminarie waar alle studenten worden verwacht. Op dinsdagavond houden ze zelf een gebedsbijeenkomst in de kapel. Er staat zowel een piano als een drumstel. In een andere hoek staat een oud elektronisch orgel naar de muur gekeerd. Ik moet nog uitproberen of het werkt.

HET SEMINARIE

De zomervakantie van het seminarie duurt ruim drie maanden, maar dat betekent niet dat er dan niets gebeurt. De studenten lopen stage in een gemeente of instelling. Hier doet één van de studenten vol verve verslag van wat hij deze zomer heeft meegemaakt.

De bibliotheek van het seminarie is enkele jaren geleden geheel gerenoveerd en ziet er goed uit. Er mogen alleen nog wel wat meer boeken op de planken staan. Waarschijnlijk bevat de bibliotheek nu al een van de grootste collecties (protestantse) theologie in Egypte, maar zeker voor de masteropleiding zou het goed zijn als we wat meer recente wetenschappelijke werken zouden hebben.

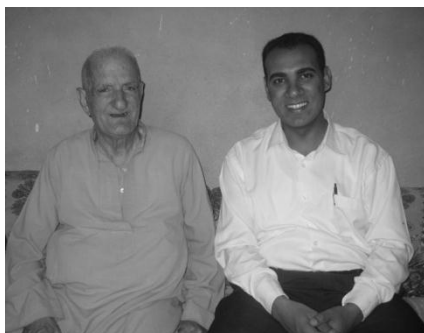
Het seminarie heeft een Engelstalige website: <http://www.etsc.org>.

HET DORP HOER

Afgelopen weekend was ik in het dorp Hoer, 250 km ten zuiden van Cairo. In de acht weken dat ik nu in Egypte ben, was dit wel een van de meest bijzondere ervaringen.

Laat ik eerst vertellen hoe ik in het dorp terecht kwam. Hoer wordt niet vermeld in reisgidsen, het ligt niet aan een hoofdweg en het heeft zelfs geen busverbinding. De jeugd leert tegenwoordig op school wel Engelse zinnestelsels als "How are you?" en "What is your name?", maar verder kun je met het overgrote deel van de inwoners toch alleen in het Arabisch communiceren, een taal die ik op dit moment nog slechts 'swaje swaje' spreek.

Iemand die wel behoorlijk Engels spreekt is ds. Salib Emile Anwer (29). Hij is sinds drie jaar predikant van de presbyteriaanse kerk in het dorp. Vorig jaar is hij getrouwd met Marianne en vier maanden geleden is hun dochter

Elizabeth geboren. Vier weken geleden is hij begonnen aan een vervolgopleiding op het gebied van Bijbeluitleg. Elke week gaat hij op maandagavond naar het Evangelical Theological Seminary in Cairo. Dinsdags en woensdags volgt hij daar college en woensdagavond gaat hij weer terug naar Hoer. Hij is één van de studenten met wie ik dit najaar het bijbelboek Jesaja behandel en het leek hem al snel een aardig idee om mij als zijn docent uit te nodigen voor een bezoek aan zijn dorp. Afgelopen zaterdag was het dan zo ver.

Na een treinreis van ruim vier uur ontmoet ik Emile op het station van een naburig stadje. Hij staat erop dat hij mijn koffer zal dragen. Eén van de leden van zijn gemeente heeft een auto en staat buiten het station te wachten om ons naar Hoer te brengen. Na een goed half uur komen we aan in het dorp. De laatste paar straten zullen we moeten lopen, omdat ze te smal zijn voor een auto. Maar als we uitstappen, komt er net een man met een fiets aan die mijn koffer op de bagagedrager zet en aflevert bij het huis van de dominee.

Op zondagmorgen is het om tien uur kerk. Emile leidt de dienst maar hij heeft mij gevraagd de preek te houden. Ik spreek in het Engels en hij vertaalt in het Arabisch. De kerk zit vrij vol. Later hoor ik dat enkele mensen op zaterdag de gemeente rond zijn gegaan om te vertellen dat er vandaag een gast uit het buitenland is.

Na de dienst ga ik met Emile mensen thuis bezoeken. Ik heb het gevoel dat de tijd hier minstens een eeuw heeft stilgestaan. De smalle straatjes, de ezeltjes, de kleine kamertjes, de gastvrijheid, de dorpsroddels, de dominee die zomaar overal binnen kan lopen—het lijkt niet van deze tijd, maar ook hier is het 2008.

Bittere armoede krijg ik niet te zien. Emile neemt me alleen mee naar mensen die mij een fatsoenlijke zitplaats op een bank of stoel kunnen aanbieden. Bovendien is Hoer voor een Egyptisch dorp redelijk welvarend. Auto's zijn hier

geen gemeengoed en computers en koelkasten evenmin: Emile schat dat er in dit dorp met dertigduizend inwoners dertig computers zijn. Maar de meeste mensen hebben wel een TV met schotelantenne. Het nieuws dat Aboutaleb is voorgedragen als burgemeester van Rotterdam is hier dan ook al doorgedrongen. 'Hoe kunnen jullie in Nederland zo oerstem zijn om een moslim op zo'n positie te benoemen?' vraagt een man zich af. 'Hebben jullie niet door dat moslims wel mooi kunnen praten, maar dat ze de macht over zullen nemen zodra ze de kans krijgen?' Wilders zou het hier niet slecht doen... Via de schotelantenne zijn ook zes of zeven

christelijke Arabische zenders te ontvangen. Een nadeel hiervan is dat christenen de noodzaak van kerkgang soms niet meer zien: 'We hebben hier in huis zes kerken, waarom zouden we dan de deur nog uitgaan?'

Over het algemeen komen de gemeenteleden echter juist trouw naar de kerk. Voor een deel is het oprechte vroomheid. Maar mensen willen ook een goede indruk maken: als je hoopt dat een fatsoenlijke jongeman om de hand van je dochter komt vragen, dan moet je natuurlijk ook laten zien dat ze uit een voorbeeldig gezin komt. Bovendien is er in Hoer verder weinig vertier. De kerk is een belangrijke ontmoetingsplek, ook door de week. Tijdens een bezoek moppert één van de ouders dat hun zoon zo vaak naar de kerk gaat dat zijn schoolwerk eronder leidt.

's Avonds om half acht is het weer kerk en er blijken nu nog meer kinderen dan 's ochtends te zijn. Maandagmiddag is het weer tijd om naar Cairo te gaan. Van de mensen in het

dorp mag ik nog wel een week blijven, maar het gewone werk roept. Het weekend was niet direct ontspannend, maar wel uiterst leerzaam. En het was ook gewoon goed.

Studenten tijdens een bezoek aan de tempel van Karnak, één van de grote monumenten van het Oude Egypte. Voor mij was het de eerste keer dat ik hier kwam, maar dat gold ook voor veel studenten.

Colofon

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief.

Hartelijk dank voor uw meelevens en gebed!

U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor adreswijzigingen en informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary
8 El-sekka el-beda st.
Abbasia
Cairo 11381
Egypt
Mobiele tel.: 00-20-172-800851
Skypenaam: dewit1974

IL-HAMDU LILLAH

Cairo, 6 februari 2009

Il-hamdu lillah is een uitdrukking die je hier voortdurend hoort. Er zijn twee Nederlandse vertalingen voor: *God zij dank* en *godzijdank*. U proeft het verschil: in het eerste geval is het serieus bedoeld, in het tweede geval is het meer een tussenwerpsel. *Il-hamdu lillah* is onder andere één van de standaardantwoorden die je kunt geven op de vraag: "Hoe gaat het ermee?", zelfs als je feitelijk midden in de misère zit. Maar soms meent men het echt, zoals Dahab van de sapbar die het begin september tegen mij zei en me er zo meteen bij bepaalde dat ik hier in een moslimland ben (zie het stukje "De sapbar"). Ik heb besloten om de vraag "Hoe gaat het er mee?" zelf gewoonlijk toch maar met *kwajjes* ("goed") te beantwoorden, zodat *il-hamdu lillah* geen holle uitdrukking wordt.

Dat neemt niet weg dat er reden is tot dankbaarheid. Vanmorgen kreeg ik een mailtje waarin één van de studenten schreef: "U bent werkelijk een grote zegen voor ons allen op het seminarie; en velen bevestigen dit." Nu horen dit soort vleierende opmerkingen hier wel een beetje bij de cultuur en je moet er zeker niet van naast je schoenen gaan lopen, maar ik heb toch werkelijk de indruk dat mijn aanwezigheid hier over het algemeen wordt gewaardeerd. Aan het einde van de collegeserie over het Bijbelboek Jesaja afgelopen najaar vulden verschillende studenten op het evaluatieformulier in dat ze erg veel van de cursus hadden geleerd en erg veel van de docent hadden genoten. Dat stemt mij dankbaar en het is ook stimulerend om volgende week met frisse moed met een nieuwe collegeserie te beginnen. Deze keer gaan we bekende Bijbelgedeelten in de Griekse grondtekst bestuderen.

Dankbaar ben ik ook voor de post uit Nederland. Rond mijn verjaardag (24 december) en kerst en oud en nieuw kreeg ik diverse kaarten en e-mails. Net toen ik dacht dat ik alles wel zou hebben ontvangen, kwam er een grote envelop met kaarten die via het kantoor van de GZB waren gekomen. Iedereen hartelijk dank!

Hoewel het me hier in Egypte goed bevalt, loop ik natuurlijk ook wel eens tegen de mindere kanten van de Egyptische cultuur aan. Zo had mijn moeder voor mijn verjaardag een pakketje met cadeautjes opgestuurd, dat echter maar niet aankwam. Na navraag op verschillende postkantoren kwam ik er achter dat de douane het had vastgehouden op het vliegveld. Eerst heette het dat er "cd's met onduidelijke inhoud" (muziek van J.S. Bach) inzaten. Toen ik op het vliegveld was, werd echter "een boek met religieuze inhoud" als boosdoener aangemerkt (een deel van Engelse Bijbelverklaring, waarvan de Arabische vertaling hier in Egypte vrij wordt verhandeld). Met hulp van een Egyptenaar kreeg ik na een paar uur dan toch het complete pakket mee: de cadeautjes waren uitgepakt, maar er ontbrak niets en zelfs al de pakpapierjes zaten nog netjes opgevouwen in de doos. Toen ik later aan een Egyptische collega het verhaal vertelde, zei hij: "Ja, zo gaat het hier nu eenmaal; wees blij dat je het pakket toch hebt gekregen, *il-hamdu lillah*."

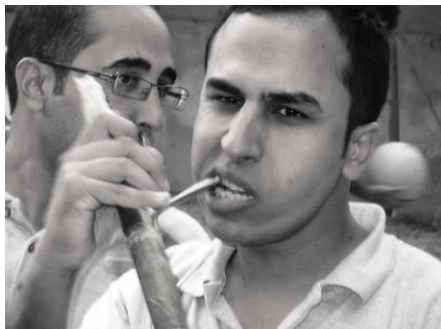
Willem-Jan

PS1: Net nadat ik bovenstaand stukje had geschreven, kwam ik weer bij de sapbar en antwoordde ik op de vraag hoe het ermee ging: "Goed." De jongen die nu achter de bar stond, corrigeerde me echter, wees met zijn vinger omhoog en zei: je moet *il-hamdu lillah* zeggen.

PS2: Als u deze nieuwsbrief per post hebt ontvangen, dan staat uw naam in een adressenbestand dat ik voor dit doel heb doorgegeven aan de GZB (of u behoort tot de vaste contacten van de GZB). Het beheer van het adressenbestand gebeurt op het kantoor van de GZB: wilt u een adreswijziging of een eventuele afmelding daarom zelf doorgeven aan de GZB?

U ontvangt deze brief niet per email maar per post, zodat u hem op de koffietafel neer kunt leggen en andere familieleden of gasten hem ook kunnen lezen. Mocht u deze nieuwsbrief nu bij iemand anders lezen en hem voortaan graag zelf ontvangen, laat u dat dan gerust weten! Als u de vorige nieuwsbrief nog eens na wilt lezen, kunt u terecht op het internet: via http://www.gzb.org/index.php?p_id=60 komt u meteen op de juiste pagina.

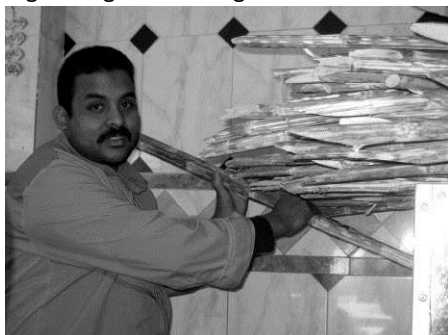
Suikerriet

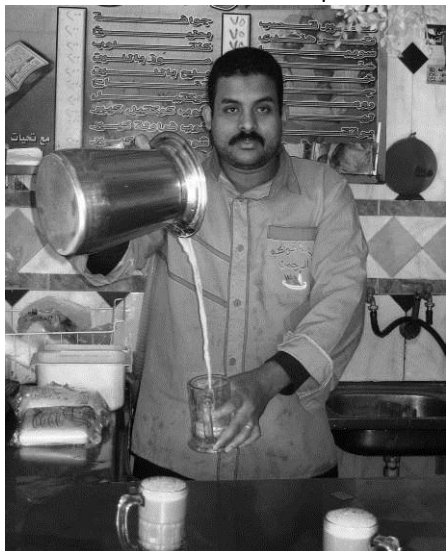
Suikerriet is in Egypte erg populair. Voor een feestje laat je een grote bundel rietstengels aanrukken en ieder krijgt een complete stengel om daar het zoete sap uit te kauwen. Hier een student tijdens de jaarlijkse “gezellige zaterdag” op het seminarie.

Naderhand is alleen een vuilnisbak vol afgeknaagde rietstengels over.

Bij de sapbar heeft men een machine om de suikerdrink uit het riet te persen . . .

. . . en krijg je het rietsuikersap keurig in een glas geserveerd.

De sapbar

“Sapbar” staat niet in de Grote Van Dale, maar het is een zaakje waar je alleen maar glazen versgeperste vruchtensap kunt kopen. Begin september vereer ik de sapbar op de hoek van de straat voor het eerst met een bezoek. Wanneer ik op het terras mijn glas mangosap heb leeggedronken, komt een medewerker om het op te halen en om een praatje te maken. Ik ben Willem en hij heet Dahab—zo’n gesprekje kan ik al wel in het Arabisch voeren. Dahab vraagt of ik moslim ben. Ik antwoord ontken-nend maar moet even zoeken in mijn zakwoordenboekje naar het woord voor chris-ten. Dahab raadt het echter al. Ongetwijfeld weet hij dat er ook westerlingen zijn die “nergens aan doen” maar zulke vreemde wezens verwacht hij niet op zijn terras. Ik vraag hem wat hij is. Zijn antwoord is duidelijk: “Ik ben een moslim, God zij dank.” Dan gaat hij verder met het ophalen van lege glazen.

Inmiddels mag ik mij wel stamgast van de sapbar noemen. Als ik ’s avonds uit mijn werk kom, ga ik er altijd even langs. Een glas sap is gezond, gemakkelijk en goedkoop.

Gezond. In het begin dronk ik iedere avond mangosap: dat leek me de ideale combinatie van gezond en lekker, maar inmiddels heb ik me laten vertellen dat iede-re dag mango te veel van het goede is. Bovendien ken ik nu van meer vruchten de Arabische naam, zodat ik bijvoorbeeld ook sinaasappelsap, aardbeisap en een enkele keer granaatappelsap kan bestellen.

Gemakkelijk. Hoewel ik hier bekend sta als een hardwerkend mens, ben ik in sommige op-zichten aartslui. Een sinaasappel pellen of persen vind ik eigenlijk al te veel werk. In de sapbar worden er in een mum van tijd vier si-naasappels omgetoverd in een glas sap.

Goedkoop. Een glas mango- of sinaasappel-sap kost twee pond

(€0,28). Een Egyptenaar zal dat niet spotgoedkoop noemen, maar op andere plaat-sen in de stad betaal je voor je sapje toch eerder meer dan minder. Bovendien is er nooit gezeur met het geld; bij een zaakje ernaast rekent elke verkoper een andere prijs voor hetzelfde product, maar zulke geintjes heb ik bij de sapbar na honderd keer nog niet meegemaakt.

Voor die twee pond krijg ik ook nog heel wat op de koop toe. Ik word altijd uit-bundig begroet en als er een nieuwe medewerker is, wordt die speciaal aan mij voorgesteld. (Het personeelsbeleid van de sapbar lijkt me typisch Egyptisch: veel mensen die veel uren maken, maar die gemiddeld per uur vrij weinig doen en vrij weinig verdienen.) Verder kan ik meestal geld wisselen, zodat ik de volgende dag de taxi gepast kan betalen, en dat scheelt, want taxichauffeurs geven niet graag geld terug. Bovendien krijg ik gratis conversatieoefeningen: als ik eens een dag niet langs kom, mag ik de volgende dag in het Arabisch uitleggen waarom ik er niet was en waar ik dan wel was. Tijdens de schoolvakanties loopt ook Girgis hier rond, een uiterst bijdehand jongetje van dertien, dat bijvoorbeeld graag wil weten wat er in mijn tas zit. Dat gaf pas een aardige gelegenheid om de Bijbel te voorschijn te halen.

En los van alle nut en voordeel, oer-Hollandse gezelligheid kan de sapbar natu-urlijk niet bieden, maar iets van de Egyptische variant daarvan proef ik hier toch wel.

Gisteren kreeg ik mijn sap trouwens echt gratis. Dat hoefde van mij beslist niet, maar Waïel zat bij de kassa en hij wilde eenvoudigweg mijn geld niet aanpakken. Het waarom werd me niet helemaal duidelijk, maar het ging denk ik om geloofsgenoten-korting. Hij liet mij namelijk pas het teken op zijn pols zien: een kruisje. Met zo’n tatootje laten miljoenen mensen in dit moslimland zien dat zij christen zijn.

Sudan in Wijk 10

Op de rotonde. Het is zondagmiddag half één en ik sta op de rotonde aan het begin van Wijk 10. Ik wacht op Musa, een student uit Sudan, aan wie ik het afgelopen najaar college heb gegeven. Vandaag zijn de rollen omgekeerd en gaat hij mij een lesje Sudan geven. Er wonen hier in Cairo tienduizenden Sudanese vluchtelingen, onder wie veel christenen. Vanmiddag zullen we één van hun kerkdiensten bijwonen.

Musa laat nog even op zich wachten, dus ik heb tijd om rond te kijken. De rotonde functioneert tegelijk als groente- en vismarkt, microbusstation en uitstaphalte van schoolbussen. Voor de meeste Egyptenaren is de zondag een gewone werk- of schooldag en alles gaat dan ook zijn gewone gang. De sfeer is vredig en levendig, de zon schijnt en het is achttien graden.

Een mevrouw met een doos boodschappen, een dreumes van drie en twee grote kroppen kool steekt de rotonde over tussen de auto's en bussen en ezelwagens door. Ik houd mijn hart vast, maar alles gaat goed. Aangekomen op het trottoir stopt de vrouw even om de doos boodschappen beter op haar hoofd te zetten. Maar nu ontstaat een probleem. Met de doos op haar hoofd kan ze niet diep genoeg bukken om zelf weer een kool in haar hand te nemen. De peuter moet de grootste krop daarom aan haar aangeven, maar helaas, zijn armpjes zijn nog te kort om de kool stevig vast te pakken en al zijn pogingen om hem op te tillen mislukken. Wanneer ik te hulp spring, de grootste kool aan de vrouw geef en de kleinste stevig in de armen van het jongetje druk, komt alles toch in orde en verdwijnen moeder en zoon al snel tussen de mensen.

De rotonde aan het begin van Wijk 10

Ter kerke. Tegen enen arriveert Musa. We lopen samen de wijk in, op weg naar de kerk. De straten bestaan hier uit een mengsel van zand en stukken steen (en allerhande vuilnis). Aan alles is duidelijk dat we hier niet in het rijkste deel van Cairo zijn. Wijk 8, waar ik woon, ligt slechts een paar kilometer verderop, maar tussen hier en daar is er een wereld van verschil. Wanneer we bij de kerk aankomen, is het kwart over één, terwijl de officiële aanvangstijd van de dienst één uur is. We zijn echter de eersten.

Even later komt een heer aanlopen, die door Musa wordt voorgesteld als de evangelist van de gemeente. Ik vraag hem of hij voltijd voor de gemeente werkt, maar dan stelt Musa hem verder voor: hij is ook directeur van een Sudanese school. Ik begrijp dat kinderen van Sudanese vluchtelingen geen toegang hebben tot gewone Egyptische scholen en daarom van deze speciale school afhankelijk zijn. Ze kunnen hier tot hun veertiende naar toe, maar krijgen geen diploma waarmee ze straks aan een beroepsopleiding of studie zouden kunnen beginnen.

Wanneer de dienst officieel begonnen is, stroomt de kerk (een eenvoudig gebouw met tweehonderd zitplaatsen) langzaam maar zeker vol. Musa en ik zitten op de voorste rij, maar er is genoeg gelegenheid om zo nu en dan even een blik achterom te werpen. Tot nu toe ben ik enige niet-Sudanees, maar dan komt ineens een groepje Egyptenaren de kerk binnen. Men bedenkt dat zij een zitplaats op de voorste rij verdienen, en Musa en ik worden daarom nog verder gepromoveerd, naar de stoelen op het podium, waar degenen zitten die deze dienst het woord zullen voeren.

De dienst. Het is niet geagendeerd dat Musa of ik iets tot de gemeente zal zeggen. Musa is hier eerder wel eens voorgegaan, maar vandaag zijn we gewoon op bezoek. Echter, nu we eenmaal op het podium zitten, is er natuurlijk geen ontkomen aan. Musa krijgt eerst het woord (in Cairo voelt hij zich als Sudanees vaak met de nek aangekeken, maar hier onder 'eigen mensen' is hij een gerespecteerd man). Dan ben ik aan de beurt. Musa wil mij wel vertalen, maar geeft tegelijk een stille hint dat ik het in het Arabisch moet proberen. En zo spreek ik dan voor het eerst en nog wel onvoorbereid een gemeente in het Arabisch toe. Het gaat hierbij natuurlijk niet om een preek, maar om een korte begroeting en na een paar zinnen zijn mijn woorden echt op. Dat is niet eens zo erg, want de dienst zal nog lang genoeg duren.

Het groepje Egyptenaren blijkt een team van Jeugd met een Opdracht te zijn. Ze zijn gekomen om deze Sudanese vluchtelingengemeente te bemoedigen. Ze zingen een lied en één van hen spreekt kort over Esther: zoals Esther in een vreemd land veel kon betekenen voor haar volk, zo hoopt hij dat er hier onder de vluchtelingen ook Esthers zullen zijn die veel mogen betekenen voor het volk van Sudan. Wat dit team doet, is zondermeer sympathiek en het laat zien dat je niet mag zeggen dat alle Egyptenaren de Sudanese met de nek aankijken. Na nog een lied te hebben gezongen verlaat het team de dienst en bezoekt het de zondagschool, waar meer dan honderd kinderen komen. Een crèche is er overigens niet en een moeder geeft een zuigeling gewoon tijdens de dienst de borst.

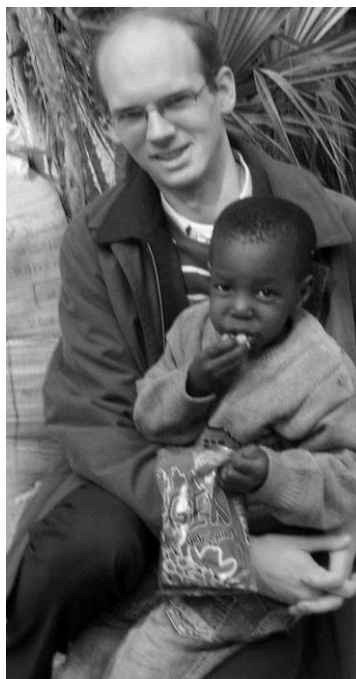
De preek wordt niet gehouden door degene die de dienst tot nu toe heeft geleid, maar door een broeder uit de gemeente wiens goede levenswandel was opgevallen en die men ook de gave des woords toeschreef. Vandaag mag hij voor het eerst preken. Hij spreekt over de woorden "wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds" uit Romeinen 12:2. Vanwege de taalbarrière kan ik de preek niet volgen, maar Musa verzekert me achteraf dat het een goede preek was, zeker voor iemand die voor het eerst sprak.

Het loopt inmiddels tegen vieren. De peuters die tot nu toe wat in het gangpad heen en weer liepen worden onrustig, maar het einde is nu ook in zicht. Er wordt gecollecteerd en we bidden gezamenlijk het Onze Vader. Wanneer ik even later de kerk uitloop, kom ik langs de tafel waarop de collecte wordt geteld. Zo te zien zaten er vooral briefjes van een halve en een kwartpond in de zak, de Egyptische dubbeltjes en stuivers. Het kerkgebouw waar de dienst plaatsvond, is natuurlijk niet van de Sudanese gemeente zelf, maar van een Egyptische evangeliegemeente, die het voor de schappelijke prijs van tien euro per week op zondagmiddag ter beschikking stelt. Voor de Sudanese gemeente is het echter steeds spannend of het lukt om het geld bij elkaar te krijgen, zeker daar sommige mensen ook juist naar de kerk komen in de hoop zelf enige financiële ondersteuning te ontvangen.

Op bezoek (1). Tot zover was het al een leerzame zondag voor mij, maar ik krijg vandaag ook meteen les twee van Musa's inwijdingscursus in de Sudanese gemeenschap in Cairo. Na de dienst gaat Musa namelijk op bezoek bij Osman, een kennis van hem, en ik mag mee. Cairo bestaat vrijwel geheel uit hoogbouw en ook onze gastheer blijkt in een appartementencomplex te wonen. Het gebouw is nog niet echt oud, maar veel treden van de betonnen trap zijn al half afgebrokkeld. Binnen hangt aan de muur een lijst met een foto van vijftientig jaar geleden, toen Osman als jongen in het basketbalteam van een Rooms-katholieke parochie in Sudan speelde. Hij vertelt dat hij nu protestant is en lid van Maadi Community Church. Dit laatste verbaast mij enigszins. Maadi is ook een wijk in Cairo, maar hiervandaan is het al gauw een uur reizen. Bovendien is ongetwijfeld iedereen welkom in Maadi Community Church, maar de gemeente staat toch wel bekend als kerk van rijke westerlingen.

In een volgende lijst aan de muur hangt de sleutel tot het antwoord: het is een getuigenschrift van een Bijbelschool in Cairo dat Osman een cursus kerkelijk werk met succes heeft voltooid. Hij is niet gewoon gemeentelid in Maadi Community Church, maar is als pastor verantwoordelijk voor de Sudanese dochtergemeente ervan hier in Wijk 10.

Onze gastvrouw komt de maaltijd opdienen. Zij heeft hem met veel zorg klaargemaakt, maar hij is voor ons als mannen onder elkaar. Volgens goed Sudanese gebruik zijn er geen borden en steken we onze lepels gewoon in de schalen. Eveneens volgens goed Sudanese gebruik is het mijn taak als gast ervoor te zorgen dat de schalen leegkomen. Gelukkig blijkt dit laatste niet letterlijk bedoeld en mag ik even later met een goedgevulde maar niet overvolle maag het huis verlaten.

Een Sudanese jongetje dat spontaan bij mij op schoot kroop

Op bezoek (2). We gaan gedrieën nog even langs bij een ouderling van Osmans gemeente, die een paar straten verderop woont. De trap is hier iets beter en dat is maar goed ook, want de ouderling blijkt op een zesde verdieping te wonen. Osman en Musa kijken overbezorgd of ik de klim wel trek. Zelf moet ik denken aan die moeder met de doos en de dreumes van drie en de twee kolen. Woont zij ook op een zesde verdieping in een gebouw zonder lift? Hoe krijgt zij alles boven als het 's zomers veertig graden is?

De ouderling en Musa en Osman zijn al snel diep met elkaar in gesprek gewikkeld in het Arabisch, zodat mij weinig rest dan de woonkamer eens op me in te laten werken. Hij is niet groot, maar best aardig, en er staan twee bedden in: waarschijnlijk functioneert hij 's nachts ook als slaapkamer. Dochterlief van tien is verdiept in een rekenboek. De opgaven zijn in het Engels geformuleerd en dat lijkt geen probleem voor haar te zijn; alleen klopt er niets van haar antwoorden en zo ben ik opeens een Sudanese meisje in Wijk 10 rekenles aan het geven. Osman en de ouderling zijn nu vooral met elkaar in gesprek, maar de thee is inmiddels op en Musa en ik vinden het tijd om op te stappen. Osman zal nog even met ons meelopen om ons de weg de wijk uit te wijzen.

Wanneer we de trap afdalen, vraag ik me af: wat was nu precies de bedoeling van dit bezoek en eigenlijk van allebei de bezoeken? Misschien is het eenvoudigweg dit: Musa komt zelf ook niet elke dag in wijk 10 en combineert graag zijn bezoeken aan kennissen hier, en ik mag mee om een indruk te krijgen wie de Sudanese zijn en in wat voor omstandigheden ze hier leven.

Op bezoek (3). Toch heb ik het gevoel dat mij nog iets te wachten staat, en dat blijkt inderdaad het geval te zijn. Osman kiest niet de kortste weg, maar slaat een zijstraat in en brengt ons bij een appartement dat functioneert als het kerkelijk centrum van zijn gemeente. Er is juist een bijeenkomst van de meisjesclub gaande, maar hij neemt ons mee naar zijn werkkamer. Hier hangt een groot schema van de visie van Maadi Community Church op gemeentelopbouw. Men hecht veel waarde aan 'cellen', kleine groepen van ongeveer tien personen. Met gepaste trots vertelt Osman dat er maar liefst zesenzestig van zulke cellen in Wijk 10 zijn en dat deze dus onder zijn zorg vallen. Er is echter een probleem: de huur van het kerkelijk centrum werd tot nu toe door de moedergemeente in Maadi betaald, maar die heeft besloten daar een punt achter te zetten. Hij gelooft dat God die hier een geopende deur heeft gegeven, er voor zal zorgen dat het werk door zal kunnen gaan, maar hij kan nu niet zien hoe het verder moet en vraagt mij dan ook om deze nood in een gebed aan God op te dragen.

Wanneer we hebben gebeden, is het echt tijd om naar huis te gaan. Nadat we afscheid hebben genomen van Osman, benadrukt Musa dat hij niet wist dat we naar dit kerkelijk centrum zouden gaan. Ook vraagt hij of ik enig vermoeden heb waarom Osman juist mij van zijn nood op de hoogte heeft gebracht. Ik knik van ja. En ik voel dat het wijsheid vraagt om hier goed mee om te gaan.

IN DIT NUMMER

- 1 Zending
- 2 Verhuisd; 's Lands wijs, 's lands eer?; Zomer
- 3 Hoe gaat het met ...?
- 4 Het dorp Nazlit in-Nachl

COLOFON

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief. **Hartelijk dank voor uw meeleven en gebed!** U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Als u deze nieuwsbrief niet per post hebt ontvangen, maar volgende nieuwsbrieven wel graag per post ontvangt, dan kunt u uw adres doorgeven aan de GZB. Geeft u een adreswijziging ook altijd door aan het kantoor van de GZB en niet (alleen) aan Willem-Jan.

De nieuwsbrieven worden niet verstuurd per email; wel vindt u ze op internet via http://www.gzb.org/index.php?p_id=60.

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary in Cairo
8 el-Sekka el-Beda
Abbassia
Cairo 11381
Egypt
Mobiele tel.: 00-20-172-800851
Skypenaam: dewit1974
Emailadres: willem@etsc.org

Megdi (links) tijdens een studentenconferentie aan een meer naast het Suezkanaal. In Egypte worden accordeons onder andere gebruikt voor de begeleiding van de samenhang.

Kamel (rechts) is niet alleen erg muzikaal, maar heeft ook een grote talenknobbel. Voor zijn tentamen Nieuwtestamentisch Grieks haalde hij een tien. Hij overweegt of hij zijn gaven kan gebruiken in het Bijbelvertaalwerk.

ZENDELING

Cairo, 29 juni 2009

"U zou wel zending kunnen worden," zegt Megdi opeens tijdens het eten. "Hoe bedoel je?" vraag ik verbaasd. "Nou, u geeft hier niet alleen college, maar u bent ook bezig onze taal te leren en u probeert onze cultuur te begrijpen en u eet samen met ons," antwoordt hij.

Megdi is eerstejaarsstudent in de vierjarige opleiding tot predikant en is nog lang niet toe aan de masteropleiding waar ik in lesgeef. Hij waardeert kennelijk mijn aanwezigheid op het seminarie, maar niet vanwege mijn colleges. Wat voor hem telt, is dat ik in de eetzaal dezelfde broodjes met bruine bonen eet als hij en onder tussen tijd heb voor een praatje.

Megdi's opmerking verradt dat hij mijn werk als docent niet als zendingswerk ziet. Hij weet niet dat ik juist officieel ben uitgezonden om hier les te geven aan het seminarie. Ik kan hem ook wel begrijpen: niemand noemt de Egyptische docenten aan het seminarie zending, en waarom zou een buitenlandse docent dat dan wel zijn? De masterstudenten weten wel dat ik zendingswerker ben, maar één van hen zei pas ook: "Bij een zending denk ik aan een rondtrekkende opwekkingsprediker die mensen sterk op hun gevoel aanspreekt, hen oproept om voor Jezus te kiezen en dan weer verder trekt. Jij bent echter een docent die ons week in week uit hard laat studeren. Dat past gewoon niet in mijn plaatje van een zending." Voor mij is het ook niet belangrijk of de studenten mij als zendingswerker zien, maar of ze erover nadenken hoe ze de kennis en vaardigheden die ze verwerven tijdens hun opleiding kunnen gebruiken ten dienste van de kerk.

Megdi's opmerking verradt nog iets. Zending is een onderwerp dat hem zelf bezig houdt. Voordat hij aan het seminarie kwam studeren, was hij al actief betrokken bij evangelisatiewerk. In de zomer lopen de studenten drie maanden stage in een gemeente of christelijke instelling in. Megdi is gevraagd om naar Sudan te gaan. Normaal mag je geen nee zeggen tegen je stageplaats, maar de plek in Sudan is een uitzondering: vergeleken met Egypte zijn de levensomstandigheden daar zo primitief, dat je eerlijk mag zeggen als je het niet ziet zitten. Megdi zei echter geen nee en inmiddels is hij in Sudan. Misschien kan hij zelf wel zending worden...

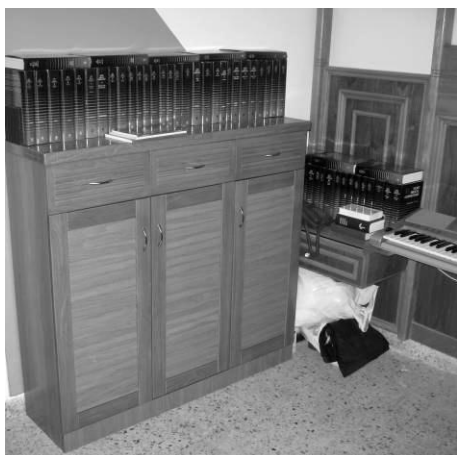
Willem-Jan

VERHUISD

In de oude woonkamer: een goudgeverfde pronkkast, goudgeverfde stoelen en een goudgeverfde tafel.

Hoewel het leven en werken in Egypte mij over het algemeen goed bevalt, was ik erg ongelukkig met de huisvesting die voor mij geregeld was. Het was op zich geen slecht appartement, maar ik vond het onpraktisch ver van het seminarie en het centrum van Cairo, ik moest het delen met een collega en het stond vol met meubels waar ik niks mee had of kon. Gelukkig heb ik in april een kamer op het seminarie kunnen betrekken. Qua vloeroppervlak is dat wel wat klein en ik hoop dan ook op termijn een eigen appartement op of in de omgeving van het seminarie te kunnen betrekken, maar nu is het in elk geval een flinke verbetering ten opzichte van de oude situatie.

In mijn huidige kamer: een beuken schoenenkast die zich gemakkelijk om liet bouwen tot boekenkast.

'S LANDS WIJS, 'S LANDS EER?

“Let op je schoenzool” is een boekje over de Arabische cultuur. De titel wijst erop dat je in het Midden-Oosten altijd zo behoort te zitten dat een ander je schoenzolen niet kan zien, want anders beledig je de ander verschrikkelijk. Nu staan er bij ons seminarie een paar bankjes waar de studenten vaak even neerploffen na het eten voordat ze weer aan de slag gaan. De benen strekken ze lang uit en de schoenzolen zijn goed zichtbaar. Als ik aan kom lopen, hoor ik geen haastig excuus en worden de voeten niet plat op de grond gezet. Kennen onze studenten de regels van hun eigen cultuur niet of geldt deze regel hier helemaal niet?

Nog zoiets. In de boekjes staat dat je in Egypte voedsel nooit met je linkerhand aan mag raken omdat dat de hand is die je op het toilet gebruikt. Maar als we hier *fatier* (bladerdeegpannenkoek) eten, dan gebruikt echt iedereen beide handen. Westerlingen proberen het de eerste keer netjes met mes en vork om geen vet en stroop aan hun vingers te krijgen, maar al snel geven ze de worsteling op en scheuren ze net als de Egyptenaren de pannenkoek met twee handen in stukjes, die ze vervolgens in de stroop dippen en in hun mond steken.

Soms hebben de boekjes wel gelijk. Als je in Egypte iemand de weg vraagt, dan krijg je meestal netjes uitgelegd hoe je moet lopen of rijden. In de helft van de gevallen klopt die uitleg, in de andere helft niet en heeft de persoon in kwestie maar wat verzonnen. Als nuchtere Nederlander denk ik: “Als je de weg niet weet, zeg dat dan gewoon; dat is geen schande en dan vraag ik het aan iemand anders.” Maar hier is het wel een schande. Zeker voor een politieagent is het gezichtsverlies als hij hardop moet bekennen dat hij de weg niet weet. Niemand verwacht hier dat de agent zich zo vernedert en men accepteert gewoon dat de uitleg wel of niet kan kloppen. Typisch een kwestie van 's lands wijs, 's lands eer.

Of toch niet? In een kerkdienst ging het pas over de zonde van het liegen en haalde de predikant de agent die de verkeerde weg wijst als voorbeeld van een aartsleugenaar aan. Predikanten staan zelf overigens aan dezelfde verleiding bloot als agenten, vertelde één van de studenten me pas. Als mensen bij hen komen met vragen, vinden zij het ook moeilijk om eerlijk te bekennen dat ze iets niet weten. Gewoon iets zeggen, of het nu klopt of niet, voorkomt gezichtsverlies. Ik weet niet wat de mensen hier van vinden: hebben ze het niet door, accepteren ze gewoon dat de dominee soms maar wat zegt, of vinden ze eigenlijk dat hij zichzelf ook maar eens als voorbeeld van een leugenaar aan moet halen in de preek?

ZOMER

Zomer betekent zon, zee en strand. Dat geldt ook in Cairo. Wie maar even kan, gaat een paar weken of in elk geval een paar dagen naar een plaats aan de Middellandse Zee. Met het docententeam van het seminarie hebben we pas de zomer ingeluid in Beth es-Salaam (“Vredeoord”), dat vlak aan de kust ligt. Het was overigens geen vakantie: elke dag hielden we een vergadermarathon van zes uur om het afgelopen jaar te evalueren en plannen te smeden voor het komende jaar. Maar daaromheen was er dan toch tijd om van de frisse zeelucht te genieten.

Zomer in Cairo zelf betekent hitte en eenzaamheid. Veel mensen zijn weg en de temperatuur loopt op tot boven de veertig graden. Ik zag van tevoren dan ook tegen de zomer op, maar in praktijk valt het mee: mijn werkkamer is voorzien van airco en het seminarie is wel rustig maar niet uitgestorven. Enkele studenten doen hun zomerstage in een gemeente in Cairo en als zij 's avonds terug zijn uit hun kerk en ik mijn werk en taalles erop heb zitten, ontmoeten we elkaar vaak op het dak van het seminarie. Daar, 25 meter boven de grond, waait altijd een aangename wind.

HOE GAAT HET MET ... DS. EMIL?

In mijn eerste nieuwsbrief afgelopen najaar schreef ik over mijn bezoek aan het dorp Hoer, waar ds. Emil, een student van mij, predikant is. Hoe is het verder met hem gegaan?

Februari. "Daar gaat al weer een preek," verzucht ds. Emil op college. We lezen gedeelten uit het Nieuwe Testament in het Grieks. Vijf jaar geleden heeft hij tijdens de predikantsopleiding Grieks geleerd, maar dat is inmiddels diep weggezakt. Nu in de masteropleiding ontdekt hij dat hij de afgelopen jaren in zijn preken de Bijbel soms heeft uitgelegd op een manier die in het licht van de Griekse grondtekst niet houdbaar is.

Voor de masteropleiding komt ds. Emil twee dagen per week naar Cairo. Van tevoren had hij dat goed doorgesproken met de kerkraad van zijn gemeente, maar toen het erop aankwam, zeiden veel mensen: "Ach dominee, waarom al dat gestudeer? U bent nu toch al een goede dominee?" Zelf worstelt hij soms ook met de vraag: hoe verdeel ik mijn tijd tussen de gemeente, de studie en mijn gezin?

April. Ds. Emil preekt niet alleen op zondag, maar hij houdt ook elke vrijdagavond een Bijbelstudie. Vanavond blijven enkele gemeenteleden na afloop nog even in de kerk om iets tegen hun predikant zeggen: "Dominee, wat ons is opgevalen: sinds u die masteropleiding volgt hebben uw Bijbelstudies meer diepgang gekregen."

Voor mijn colleges moet ds. Emil een paper schrijven. Hij mag zelf een onderwerp kiezen en komt uit op "binden en ontbinden," naar aanleiding van Mat. 16:19 en 18:18: "Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in den hemel ontbonden wezen." In Egypte worden deze woorden in verband gebracht met het gebruik dat een priester voor mensen bepaalt of iets is toegestaan of niet. Gewone mensen mogen of willen vaak zelf niet nadenken over de vraag of iets ethisch verantwoord is of niet, maar leggen alles aan de priester (of dominee, of imam) voor en doen dan domweg wat hij zegt. Ds. Emil vindt dit een kwalijke zaak en wil met zijn paper onder andere laten zien dat de Bijbelverzen deze praktijk helemaal niet aanmoedigen en goedkeuren.

Juni. De colleges voor dit jaar zitten erop en ds. Emil heeft zijn paper af. Hij is echter nog niet uitgestudeerd en stuurt me een email met de volgende strekking: "Inmiddels heb ik het thema 'binden en ontbinden' bij mij in de gemeente besproken, maar ik zou er graag nog een keer op terugkomen en dan ook Johannes 20:23 erbij betrekken: 'Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn zij gehouden.' Kun je me een Bijbelcommentaar aanraden waarin dit vers goed wordt verklaard?"

Komend seizoen hoopt ds. Emil het tweede jaar van de masteropleiding te volgen. In het najaar hoop ik met hem en de andere masterstudenten een aantal Psalmen in het Hebreeuws te bestuderen en komend voorjaar hoop ik hem te begeleiden bij het schrijven van zijn afstudeerscriptie. Wellicht hoort u dus nog meer van hem.

HOE GAAT HET MET ... MUSA?

Enkele masterstudenten tijdens de afstudeerplechtigheid eind mei. Tweede van links: Rania—zij heeft bij mij een scriptie geschreven over de Messiasverwachting in het de tijd net voor het Nieuwe Testament. Rechts: Musa.

In mijn vorige nieuwsbrief schreef ik over Musa, de Sudanese student met wie ik een Sudanese gemeente in Cairo bezocht. In het meinumner van *Alle Volken* (het informatieblad van de GZB) stond een interview met hem waarin hij inging op het verband tussen theologisch onderwijs en zendingswerk. Musa is inmiddels afgestudeerd en terug in Sudan. Hij geeft nu zelf les aan het seminarie van zijn kerk. Wat hij bij ons in Cairo heeft geleerd, houdt hij dus niet voor zichzelf, maar geeft hij door aan toekomstige Sudanese predikanten. Overigens zal hij niet klakkeloos alles doorvertellen: de situatie in Sudan is nu eenmaal anders dan in Egypte. Hier in Egypte geldt het bijvoorbeeld als niet-goed-gereformeerd wanneer je je met het uitdrijven van demonen bezig houdt, terwijl je in Soedan als predikant juist wordt verdacht van vrijzinnigheid wanneer je weigert om mee te werken aan het uitdrijven van demonen. Musa heeft voorgesteld dat ik in de toekomst gastcolleges kom geven in Sudan. Ik kon dat natuurlijk niet meteen toezeggen, maar wie weet...

HET DORP NAZLIT IN-NACHL

Rijdend op een ezel geniet ik van het groene landschap rond Nazlit in-Nachl, een dorp langs de Nijl.

Ik ben op bezoek bij ds. Ramy. Hij is de predikant van Nazlit in-Nachl, één van mijn studenten in de masteropleiding en de trotse vader van Emily.

Prof. dr. Walter Taylor is ook op bezoek in het dorp. Hij komt uit Amerika en is dit voorjaar gastdocent in Cairo. Hij geeft ds. Ramy college over vroegchristelijke vroomheid. Dat is allemaal goed en aardig, vinden de mensen uit het dorp, maar de professor moet ook laten zien dat hij gewoon kan werken op het land.

Echt werken doe je zo!

Onder een boom houden we schaftuur.

Een zeilboot verzorgt de veerdienst voor mensen die aan de overkant van de Nijl werken, maar je kunt er ook een plezier-tochtje mee maken.

De pastorie is wat klein voor twee gasten en daarom slapen dr. Taylor en ik bij andere mensen een straat verderop. De afspraak is dat we 's ochtends om half negen bij de pastorie zullen zijn om met ds. Ramy en zijn vrouw te ontbijten. Maar de familie bij wie we hebben overnacht, wil ons niet met lege maag laten vertrekken. De vrouw des huizes zet een overvolle ontbijttafel voor ons klaar en de heer des huizes ziet er persoonlijk op toe dat we genoeg, meer dan genoeg en dan nog een broodje extra eten. De tweede ochtend zullen we wel echt bij ds. Ramy eten, maar wederom lukt het niet om zonder overvolle maag het huis uit te komen.

Veel mensen komen niet alleen naar de diensten op zondag, maar ook naar de gebedsbijeenkomst op zaterdagavond.

Ds. Ramy heeft een speciale zondagschoolvergadering belegd waarin de jufs en meesters dr. Taylor en mij van alles mogen vragen.

Op bezoek bij een familie in het dorp. Oma woont in hetzelfde huis als haar kinderen en kleinkinderen. De koe, de geit, de duiven en de kippen wonen ook (bijna) binnenshuis.

IN DIT NUMMER

- 1–2 In de kappersstoel
- 3 De bruiloft van Adil
- 4 Stad van de duizend minaretten

COLOFON

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief. **Hartelijk dank voor uw meeleven en gebed!** U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Als u deze nieuwsbrief niet per post hebt ontvangen, maar volgende nieuwsbrieven wel graag per post ontvangt, dan kunt u uw adres doorgeven aan de GZB. Geeft u een adreswijziging ook altijd door aan het kantoor van de GZB en niet (alleen) aan Willem-Jan.

De nieuwsbrieven worden niet verstuurd per email; wel vindt u ze op internet via http://www.gzb.org/index.php?p_id=60.

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary in Cairo
8 el-Sekka el-Beda
Abbassia
Cairo 11381
Egypt
Mobiele tel.: 00-20-172-800851
Skypenaam: dewit1974
Emailadres: willem@etsc.org

Studenten en docenten van het masterprogramma van ons seminarie. De meeste studenten zijn werkzaam als predikant in Opperegypte (het Nijldal) en komen elke week voor twee dagen naar Cairo. Vevian (rechts onder) is apotheekster en studeert bij ons uit persoonlijke interesse.

Opvallend is de Noorse invloed: de oudere man rechts naast mij is Dr. Mark Nygard, de nieuwe coördinator van ons programma; hij is Amerikaan en was eerder zendeling in West-Afrika, maar zijn voorouders komen uit Noorwegen. Sven (de jongeman naast Vevian) is zelf Noor; hij studeert drie maanden bij ons, vooral om meer te weten te komen over de woestijnvaders, kluizenaars die zich terugtrokken in de woestijn om zo hun leven aan God te wijden. Rechts achter staat dr. Jan Opsal; hij is ook een echte Noor maar komt enkele malen per jaar naar Egypte. Dit najaar geeft hij college over de rol van Bijbelse vrouwen in de Islam. Pas hield hij ook een seminar over de verhouding tussen de sharia (Islamitische wet) en mensenrechten.

IN DE KAPERSSTOEL

Cairo, 15 december 2009

Zittend in de kappersstoel heb ik alle tijd om eens rustig na te denken. Bèsim de Turk knipt in stilte mijn lange, gele haar. Ruim vijftien maanden ben ik inmiddels in Egypte. Afgelopen juli ben ik twee weken in Nederland geweest, onder andere omdat mijn jongste broer trouwde. "Obèlak!" zeggen ze hier dan—"Moge jou hetzelfde geschieden!" In augustus en september heb ik mijn tijd vooral verdeeld tussen taalstudie, voorbereiding op de nieuwe collegeperiode en werk aan mijn proefschrift. Op zondagavond ging ik telkens met een andere student mee naar de kerk waar hij stage liep.

Bashier. Bashier liep stage in een volksbuurt en men zei dat je zijn kerk alleen per metro en tuctuc (driewieltaxi met brommermotor) kon bereiken. "Met de tuctuc naar de kerk"—dat leek me wel een aardige kop voor een stukje in de nieuwsbrief, maar toen ik met Bashier meeging, vertelde hij me dat de straten rond de kerk zo slecht zijn dat zelfs de tuctucs daar niet willen komen. Er zat dus niets anders op dan vanaf het metrostation een half uur te lopen. Tijdens de dienst viel de stroom uit en gingen we bij kaarslicht verder. Bashier preekte over Mozes die allerlei bezwaren aanvoerde om niet naar de farao te gaan en God die al die bezwaren wegnam. Nu wordt studenten hier op het hart gedrukt dat ze eenvoudig moeten preken omdat in de kerk eenvoudige mensen zitten, maar deze preek was wel heel eenvoudig—zelfs ik kon hem vrijwel geheel volgen, zonder dat iemand voor mij vertaalde.

Arabisch. Arabisch is een vreemde taal. Wanneer je de rare lettertekens kunt ontcijferen en woorden hebt geleerd die met die letters worden geschreven, dan ben je er nog niet. Zo ging het onlangs in mijn lesboek over "een tas een moeder van de lange hand"—de woorden kende ik allemaal, maar wat moest ik me erbij voorstellen? Het bleek dat "een moeder van" ook "de eigenaar van" of gewoon "met" kan betekenen, en dat "hand" ook wordt gebruikt voor dat wat je met de hand beetpakt. Het ging dus gewoon om een tas met een lang hengel. Maar wat is lang? Ik zou mijn haar als "vrij kort" omschrijven, maar hier wordt een mannenhaar van →

meer dan een centimeter al lang genoemd. En wat te denken van haarkleuren? In Nederland denk je bij “geel” meteen aan geverfd haar, maar hier is het een normale aanduiding voor haar dat lichter van kleur is dan dat van de Egyptenaren zelf. De taal kan zo voor allerlei misverstanden zorgen, juist als je denkt dat je al een woordje mee kunt praten.

Bèsim heeft echter een effectieve methode om misverstanden te voorkomen: hij vraagt of zegt helemaal niets, maar knipt gewoon zoals het hem goeddunkt. En als hij mijn hoofd in een andere positie wil hebben, dan duwt of trekt hij zachtjes totdat het in de juiste houding staat.

Linkerhand. Soms denk je dat je de dingen begrijpt, en dan zit het toch weer anders. In mijn vorige nieuwsbrief schreef ik dat je volgens het boekje in Egypte voedsel nooit met je linkerhand aan mag raken, maar dat onze studenten deze regel nog wel eens overtreden. Als reden waarom je de linkerhand niet mag gebruiken noemde ik dat dit de hand is die je in de WC gebruikt. Pas vroeg ik een student waarom hij en zijn medestudenten zich niet aan de regel houden. Ik kreeg een verrassend antwoord: “Wij zijn geen moslims. Moslims eten alleen met hun rechterhand, niet omdat de linker- de toilethand is, maar omdat Mohammed heeft gezegd dat op de linkerhand de satan zit.”

Griep. In de loop van september zouden we een openingsconferentie hebben en daarna ons nieuwe collegejaar beginnen, maar de vrees voor varkensgriep gooide roet in het eten: de overheid wilde eerst weten of degenen die tijdens de Ramadan in september naar Mekka waren geweest, besmet waren geraakt of niet, voordat de scholen mochten beginnen. Hoewel wij als christelijke instelling natuurlijk geen Mekkangers hadden, moesten we ons toch aan de regel houden. Begin oktober konden we gelukkig wel onze deuren openen. Vervolgens zijn diverse scholen in Cairo alsnog een paar weken dichtgegaan omdat één van de leerlingen griep had. In november voelde ik mezelf ziek. Juist vanwege de paniekerige sfeer rond de griep besloot ik niet meteen naar de dokter te rennen en gelukkig bleek al snel dat het slechts om een verkoudheid ging, die met paracetamol, vitaminetabletten, rustig aandoen, regelmatig handen wassen en geen handjes schud-den voldoende bestreden kon worden.

Mijn haar moet gewassen worden en Bèsims hulpje, die eerst alleen maar de kammen in een kaarsrechte rij neer mocht leggen, mag nu laten zien dat hij dit klusje aankan. Hij is wel in voor een praatje: hij is zeventien, volgt een computeropleiding en doet dit werk in de kapsalon als bijbaantje. Maar dan kapt Bèsim hem af, en neemt hij zelf het werk weer over.

Colleges. Dit seizoen heb ik aan negen masterstudenten onderzoeksmethoden gegeven: bij dit vak leren ze onder andere hoe je (in het Engels) een scriptie schrijft. Voor bijna elk college heb ik ze een onderzoeks- of schrijfopdracht gegeven, die we dan tijdens een deel van de les in groepjes van drie bespraken. Aan vier van de studenten heb ik ook college gegeven over de Psalmen en deze collegereeks hoop ik morgen af te ronden. We hebben de Hebreeuwse grondtekst van enkele psalmen bestudeerd en daarnaast onder andere bekeken hoe deze psalmen omgaan met het probleem van het kwaad. De studenten zijn ook allemaal bezig met een paper over een

psalm. Zo is ds. Emil bezig met een paper over Psalm 39. Toen enkele jaren geleden zijn broer overleed, zei men tegen hem dat hij maar moest zwijgen omdat het niet passend is als een gelovige gevoelens van verdriet toont. In zijn gemeente komt hij deze gedachte ook vaak tegen. In Psalm 39 worstelt de psalmist met de vraag of hij moet zwijgen of spreken, maar hij kiest er dan juist voor om zijn zwijgen te verbreken en uit te spreken wat in zijn hart leeft.

Kerstfeest. “Wat ga je doen met Kerst?” is de vraag die mij nu bijna dagelijks wordt gesteld. Mijn eerste antwoord is dan een wedervraag: “Welk kerstfeest bedoel je, het Westerse op 25 december of het Egyptische op 7 januari?” Vorig jaar ben ik op 24 december naar de kerstnachtdienst in de Anglicaanse kathedraal hier in Cairo geweest, waar we met Sudanese, Egyptenaren en Westerlingen (elk ongeveer een derde van de meer dan duizend bezoekers) in een mix van Arabisch en Engels de geboorte van Christus hebben herdacht en gevierd. Op 6 januari ben ik naar de kerstnachtdienst in de Koptisch-Orthodoxe kathedraal geweest, die vele duizenden belangstellenden trok. Men liet mij als buitenlander ongehinderd doorlopen naar een vak voorin de kerk en daar hoopte ik de dienst zo goed mogelijk te kunnen volgen, maar helaas kwamen juist daar tot anderhalf uur na aanvangstijd voortdurend mensen hun gereserveerde plaats opeisen, zodat er van concentratie geen sprake was. Maar wat ga ik nu dit jaar met kerst doen? Misschien ga ik weer naar de Anglicaanse kerk, maar 24 december is ook mijn verjaardag en daar wil ik nu wellicht iets meer aan doen dan vorig jaar. En verder ...

Bèsim maakt het kappersschort los, ten teken dat hij klaar is. Na drie kwartier noeste arbeid is het moment van betaling aangebroken. Kappers hebben hier geen vaste prijs en de klant geeft gewoon wat redelijk is in zijn of haar ogen. De eerste keer dat ik bij Bèsim kwam, gaf ik omgerekend €2,50 en hij durfde dat pas na de nodige aarzeling aan te nemen. Inmiddels heb ik van anderen begrepen dat hij met €1,25 al tevreden is. Maar ja, het is wat al te krenterig om nu minder te betalen dan de eerste keer en daarom geef ik maar weer €2,50. Bèsim pakt het geld ditmaal met een blij gezicht aan. Wanneer ik terugkom op het seminarie, ziet de nachtwaker meteen waar ik ben geweest en zegt hij: “Naaejman” — “Gefeliciteerd met je nieuwe kapsel.”

Willem-Jan

Studenten met de sfinx en een piramide op de achtergrond.

DE BRUILOFT VAN ADIL

Adil werkt in de keuken en eetzaal van ons seminarie. Vorig jaar vroeg hij me elke dag: "Bent u gelukkig met ons?" Dit jaar vraagt hij elke dag tijdens het eten: "Kunt u een beetje opschieten?" Soms brengt hij een paar bananen als dessert, haalt ze even later weer op en brengt ze daarna weer terug. Een ander zou met zulk gedrag een zielig figuur slaan, maar bij Adil past het en iedereen mag hem graag.

Dit voorjaar vroeg Adil of ik voor hem wilde bidden. Ik vroeg hem wat er aan de hand was. Hij kreeg het me eerst niet duidelijk gemaakt, maar tijdens de volgende maaltijd riepen we er een student bij die kon vertalen en de situatie verder uit kon leggen: Adil wilde gaan trouwen met een meisje dat lid is van de Koptisch-Orthodoxe kerk (de grootste kerk hier in Egypte), maar de kerk eist dat je je voor je huwelijk laat registreren als stemgerechtigde bij de overheid: dat kan echter maar één keer per jaar, en de deadline was juist verstreken. Meestal vindt een priester het dan wel goed als je eerst trouwt en daarna de registratie in orde maakt, maar Adil trof net een priester die erg op de letter was, al dan niet omdat hijzelf tot een protestantse kerk behoort.

Vervolgens hoorde ik een tijd niets meer van de kwestie, maar uiteindelijk is alles goed gekomen en vandaag is het zover: Adil gaat trouwen. Adil en zijn bruid Martha komen beide uit de wijk Imbaba, een volksbuurt zo'n vijftien kilometer verderop, aan de overkant van de Nijl. Om negen uur 's avonds zal de bruiloft in een zaal bij ons op het seminarie worden gevierd. Voorafgaand vindt om zeven uur de officiële huwelijksvoltrekking plaats in een Koptisch-Orthodoxe kerk in Imbaba. Met enkele studenten besluit ik ook deze dienst bij te wonen.

De kerk vinden is een uitdaging apart. De straat waar de kerk moet staan, is niet ingetekend op mijn kaart van Cairo, de studenten zijn nog nooit in deze wijk geweest en ook onze taxichauffeur heeft geen idee waar we moeten zijn. Na het nodige rondvragen blijkt dat we grotendeels de hoofdstraat kunnen volgen, een niet al te best geasfalteerde weg waar het krioelt van mensen, tuctucs, ezelwagens en auto's. Wanneer het te druk wordt, stappen we uit en lopend bereiken we de kerk.

Voor in de kerk werkt de priester de liturgie voor een huwelijk af, met het bruidspaar naast zich. Daarnaast staat een hele meute mensen met camera's en mobieltjes. De liturgie bestaat uit vaste teksten (waaronder Efeze 5) die worden gelezen, gezongen of gebeden en daarnaast uit een reeks symbolische handelingen. Bruid en bruidegom krijgen speciale mantels omgeslagen, worden gezalfd en krijgen aan het eind zelfs kronen op hun hoofd geplaatst. Alles heeft vast een diepe betekenis, maar ik vraag me af tot wie dat doordringt.

Na afloop van de dienst gaan we weer terug naar het seminarie en wanneer het bruidspaar om half tien arriveert, begint de bijeenkomst daar. Ik had van tevoren gehoord dat dr. Atef, de rector, een woord zou spreken omdat Adil toch ook een protestantse bijdrage op zijn huwelijksdag wilde hebben, maar kreeg verder niet duidelijk wat voor een avond het zou zijn. Het blijkt een kerkdienst, receptie en feest in één. Dr. Atef houdt een overdenking; dr. Magdi, de vicerector, spreekt een "woord van een vader"; Elaine, de docente Engels, spreekt een "woord van een moeder"; en een student spreekt een "woord van een broer." Een christelijke muziekgroep verzorgt de muzikale omlijsting en begeleidt de samenzang. Voordat we overgaan tot de broodjes hamburger en het handjes schudden, spreekt collega dr. ds. Tharwat de zegen uit.

Daarvoor is er echter nog een ingelast onderdeel in het programma. Twee dagen geleden kwam Joseef, een student, naar me toe met een gedicht voor Adil, of ik dat eens wilde lezen. Ik zei dat ik het allicht kon proberen, maar dat werd meteen opgevat als een toezegging dat ik dit Arabische gedicht zou voordragen tijdens de bruiloft. Safwat, een student die mij helpt bij de taalstudie, heeft mij gelukkig geholpen om eerst de betekenis te ontcijferen en vervolgens de uitspraak zo goed mogelijk in te studeren. Tijdens de bijeenkomst hoef ik zodoende niet meer te doen dan Adil te vertellen dat ik heel gelukkig met hem ben en nu op zal schieten en vervolgens Joseefs woorden met Safwats uitspraak te combineren. Niettemin word ik na afloop overladen met complimenten voor mijn fantastische Arabisch.

Adil en Martha met huwelijkskronen

Dr. Atef, de rector van ons seminarie, (s)preekt over het huwelijk.

Alle gasten krijgen een broodje hamburger, een broodje kaas en een flesje cola.

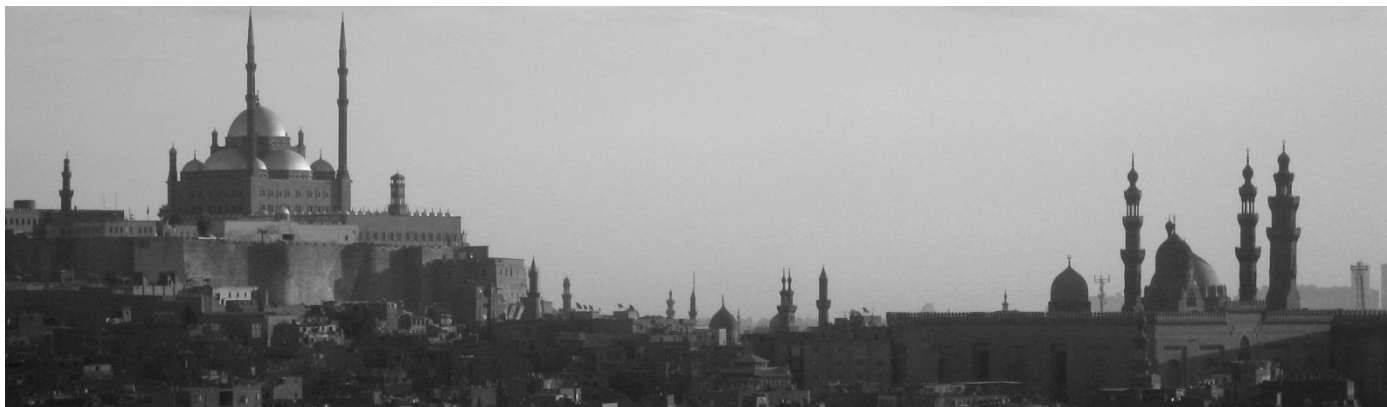
Adil wordt breed omhelsd door de studenten; Martha krijgt hooguit een voorzichtig handje.

Het paar met studenten en "moeder" Elaine, onze docente Engels.

Bruiloftsgast in traditioneel gewaad.

Links de citadel met de Mohammed Ali-moskee, één van de toeristentrekkers van Cairo.

STAD VAN DE DUIZEND MINARETTEN

“Goed dat je een Nederlander bent en geen Zwitser,” zegt de kaartjesverkoper bij de Zoewejla-poort, in een oud deel van Cairo. Aan weerszijden van de poort staat een hoge minaret, behorend bij de naastgelegen moskee. Hij pakt er een foto bij en dekt de bovenste helft met zijn hand af: “Als het aan de Zwitsers lag, waren we nu de minaretten kwijt en hadden we alleen de kale poort nog over. Gelukkig heeft jullie parlement anders besloten.”

Ik ga maar geen discussie met hem aan, maar wanneer ik na een klim over een eng ijzeren spiraalladdertje (dat zou verboden moeten worden!) geniet van het uitzicht over Cairo, bedenk ik dat het opvallend is hoeveel men hier weet van wat er

De minaretten boven de Zoewejla-poort.

in Nederland speelt. Dat geldt allereerst het voetbal: terwijl de gemiddelde Nederlander waarschijnlijk nog nooit van Ahli of Zamalek heeft gehoord, laat staan zich zou interesseren voor de prestaties van deze Egyptische clubs, weet menigeen hier wel wat de uitslag is van de laatste wedstrijd tussen Ajax en PSV. Maar ook minarettenmatiging kun je in Nederland niet bediscussieren zonder dat het Midden-Oosten meeluistert. Wat je ook van minaretten vindt, het is in elk geval goed dat te beseffen.

In “de stad van de duizend minaretten,” zoals Cairo wordt genoemd, vindt ook gemeentestichting plaats. Een mooi voorbeeld is “de kerk van Amir.” Amir is één van onze studenten in de predikantsopleiding. Natuurlijk is de kerk niet van hem, maar hij werkt er in het weekend. Het is ook officieel geen kerk, maar een religieuze instelling, een onderscheid dat net het verschil maakt tussen niet en wel een bouwvergunning krijgen. Het gebouw staat in een arme wijk, waar soms hele gezinnen in één kamer wonen.

Bij ons op het seminarie is “de kerk van Amir” vooral een begrip omdat Amir regelmatig andere studenten bij het werk betreft, bijvoorbeeld voor de preek, de begeleiding van de samenhang of het kinderwerk. Wanneer Aïmed (foto links) mij vertelt dat hij de volgende dag met Hèni (rechts op de foto rechts) naar Amir (naast Hèni) zal gaan, vraag ik of ik mee kan. Dat is natuurlijk geen probleem, behalve misschien voor de moeder van Amir: wanneer we na de bijeenkomst het gebouw hebben bekeken en met wat mensen hebben nagepraat, nodigt Amir ons uit om bij zijn ouders, die niet al te ver van het seminarie wonen, te gaan eten. We laten ons de maaltijd goed smaken. Je proeft het verschil: dit is andere kost dan het standaardmenu op het seminarie.

IN DIT NUMMER

- 1 Nederland
- 2 De wijk Abbasseia
- 3 Waasa
- 4 Waasa (vervolg)

COLOFON

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerk gemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief. **Hartelijk dank voor uw meeleven en gebed!** U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Als u deze nieuwsbrief niet per post hebt ontvangen, maar volgende nieuwsbrieven wel graag per post ontvangt, dan kunt u uw adres doorgeven aan de GZB. Geeft u een adreswijziging ook altijd door aan het kantoor van de GZB en niet (alleen) aan Willem-Jan.

De nieuwsbrieven worden niet verstuurd per email; wel vindt u ze op internet via http://www.gzb.org/index.php?p_id=60.

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary in Cairo
8 el-Sekka el-Beda
Abbassia
Cairo 11381
Egypt
Mobiele tel.: 00-20-172-800851
Skypenaam: dewit1974
Emailadres: willem@etsc.org

Op vrijdagmiddag onderbreken veel moslims even hun reis om te bidden in de stationshal.

NEDERLAND

Cairo, 1 april 2010

Hier in Egypte heb ik het goed naar mijn zin en denk ik niet de hele dag aan Nederland. Toch kan ik Nederland ook niet vergeten. Via internet lees ik de krant en via skype houd ik contact met het thuisfront. Rond mijn verjaardag, kerst en oud- en nieuw kreeg ik de nodige emails en een grote hoeveelheid kaarten—waarvoor hartelijk dank!

De laatste keer dat ik op Schiphol was, heb ik het boek *Holland in vogelvlucht* gekocht. Twee nieuwsbrieven geleden schreef ik dat ik een kamer op het seminarie had betrokken maar dat ik hoopte op termijn te kunnen verhuizen naar een appartement op of in de omgeving van het seminarie. Anderhalve maand geleden was het zover en kon ik mijn kamer inwisselen voor een tweekamerappartement aan dezelfde gang. Nu ik bezoekers niet meer een zitplaats op mijn bed hoeft aan te bieden maar op een fatsoenlijke bank kan ontvangen, komen er als vanzelf ook meer studenten over de vloer, en zij grijpen stevast naar het boek om de prachtige luchtfoto's van ons vaderland te bewonderen.

Pas heb ik "Egypte" kennis laten maken met een Nederlandse theoloog. Toen ik nog in Nederland was, heb ik in verband met mijn promotieonderzoek vrij uitgebreid studie gemaakt van het leven en werk van Herman Bavinck (1854–1921) en toen het onlangs mijn beurt was om een presentatie te houden in ons scholars' seminar (een tweewekelijkse bijeenkomst van docenten en masterstudenten), besloot ik over Bavinck's worsteling met de moderne wereldbeschouwing te spreken. Hoewel Bavinck hier geen grote bekende is (een van zijn boeken is in het Arabisch vertaald, maar dat wordt niet veel gelezen), worden de vragen waar hij mee bezig was hier wel herkend en kreeg ik diverse positieve reacties op mijn presentatie.

Enkele gemeenten in Nederland zijn in het bijzonder bij mijn werk hier betrokken. De Noorderkerk gemeente te Amsterdam heeft mij uitgezonden en ook in haar dochtergemeente in wijkgebouw Hebron wordt regelmatig voor mij gebeden. De hervormde gemeente Polsbroek-Vlist heeft mij vanaf het eerste uur "geadopteerd" via het GZB-programma "Deelgenoten." Enkele maanden geleden heeft ook de gemeente van Sliedrecht mij via dit programma geadopteerd. Ik sta er niet elke dag bij stil, maar als ik erover nadenk, verwondert het me dat er nu mensen zijn die ik zelfs nog nooit van gezicht heb gezien, maar die zich betrokken weten bij mijn wel en wee en het werk en de kerk in Egypte, en die wellicht ook deze nieuwsbrief onder ogen krijgen.

Overigens komt mijn eerste verlofperiode al in zicht. De precieze data houdt u nog tegoed, maar ik hoop in elk geval heel augustus en de eerste drie weken van september in Nederland te zijn, waarbij twee weken in september bedoeld zijn voor voorlichtingswerk in gemeenten (eventuele aanvragen hiervoor kunt u doen bij het kantoor van de GZB).

Willem-Jan

DE WIJK ABBASSEIA

Mohammed vraagt of ik hem op de foto wil zetten. Ik pak mijn toestel en hij roept snel zijn vriendjes erbij. Wanneer ik een kiekje heb gemaakt, zegt hij: "Nu nog een foto, maar dan voor de moskee." Dit levert een aardig plaatje op. Dan komt sjeik Ibrahim aanlopen, de imam van de moskee. De jongens stellen mij aan de sjeik voor, maar deze jaagt hen met een bulderstem weg. Vervolgens nodigt hij mij vriendelijk uit om de moskee te bezichtigen, als ik binnen maar geen foto's maak.

Nu was ik juist de straat opgegaan om foto's te maken van Abbasseia, de wijk waar ik woon en werk, maar ik kan het aanbod van de imam moeilijk afslaan. Bovendien wil ik de oudste moskee van onze wijk ook wel eens van binnen zien. Sjeik Ibrahim laat meteen iemand thee voor mij halen, maar omdat die even op zich laat wachten, knoopt hij eerst een gesprek aan. Hij wil weten wat ik van de islam afweet. Ik zeg dat ik wel enkele boeken over de islam heb gelezen en een Koran heb. Wanneer ik op mijn beurt vraag wat hij van het christendom afweet, vertelt hij dat hij tijdens zijn studie het evangelie van Matteüs heeft gelezen.

Vervolgens heeft hij een vraag: stel dat hij mij bestal en de politie kwam om de dief te arresteren, dan zou hij toch worden meegenomen en gestraft en niet ik in zijn plaats? Ik geloof dat ik voel waar hij naar toe wil: dat het een vreemde gedachte is dat iemand anders in onze plaats heeft geleden en de straf gedragen. Het zou goed zijn daar eens dieper over door te spreken, maar helaas is de taalbarrière te groot: de imam spreekt nauwelijks Engels en ik moet tot nu toe al mijn uiterste best doen om zijn Arabisch te volgen. Ik vertel hem echter in eigen woorden de gelijkenis uit Matteüs 18 van de knecht die een schuld had van tienduizend talenten, die hem werd kwijtgescholden, maar die vervolgens geen geduld kon hebben met zijn mededienstknecht. De gelijkenis geeft de imam in zekere zin gelijk: de knecht belandt uiteindelijk zelf in de gevangenis, maar tegelijk benadrukt ze Gods vergevende liefde. De imam zegt dat hij inderdaad wel met deze gelijkenis in kan stemmen. Inmiddels heb ik bij gebrek aan thee een flesje Pepsi gekregen en leeggedronken, weet sjeik Ibrahim dat ik docent ben aan het theologisch seminarie, en vindt hij het al met al welletjes: we bekijken nog snel de moskee en dan is het tijd om te gaan.

Ik besluit verder de wijk in te lopen om nog een paar plaatjes te schieten. Bij de bakker willen Hassan en zijn makkers graag op de foto en op een pleintje Mahmoed en zijn kornuiten. Drie van hen lopen met mij mee en een straat verder zie ik een huis met een afbeelding van de kabbala, de heilige zwarte steen in Mekka. Ze vertellen me dat daar een hadji woont, iemand die de bedevaart naar Mekka heeft gemaakt. Ter herinnering is dat op het huis geschilderd. Ik informeer wat het vliegtuig betekent, maar dat spreekt eigenlijk voor zich: dat is het vliegtuig waarmee hij de reis heeft gemaakt. Ik vraag Mahmoed of het een probleem is als ik het huis op de foto zet. "Natuurlijk niet," antwoordt hij. Dan komt net de vrouw des huizes met een buurvrouw aanlopen. Ze wil weten wat ik aan het doen ben en gelooft niet dat ik gewoon wat plaatjes aan het schieten ben: dan zijn er wel mooiere straten dan juist de straat waar haar huis staat. Ze is er vast van overtuigd dat ik een journalist ben die onderzoek doet in de wijk en dat haar eenvoudige woning straks in een groot dagblad zal prijken. Of ze dat nu leuk of erg vindt, ik kan haar slechts verzekeren dat ik werkelijk niet zulke grootse bedoelingen heb. Als de foto gelukt is, zet ik hem in een nieuwsbrief, meer niet. *(De genoemde personen heten in werkelijkheid anders.)*

Niet alles is wat het lijkt: geen botsing, maar efficiënt gebruik van parkeerruimte.

Mohammed en vrienden voor de moskee.

De koepel van de moskee.

Hassan en makkers bij de bakker.

Tieners verdoen hun tijd met gamen.

Het huis van de hadji.

Jongelui spelen domino in het koffiehuis.

Mahmoed en kornuiten.

Anies is een ervaren ruiter.

Wie geld heeft, gebruikt niet alleen een ezel maar ook kamelen om de oogst binnen te halen. Men heeft medelijden met de Nederlandse boeren die zelfs niet eens een ezel hebben!

Amgad, een van onze studenten uit Beni Ghanni, met zijn grootmoeder en moeder.

De drinkwaterzuiveringsinstallatie in Beni Ghanni ligt aan het Jozefkanaal, dat volgens de overlevering is aangelegd op bevel van Jozef toen hij onderkoning was.

Rechts: de vrouw van ouderling Latief. Ze staat op een krukje om het lengteverschil enigszins te compenseren.

WAASA

Het Egyptisch-Arabisch woord *waasa* kun je vertalen met preek, maar het heeft een iets ruimere betekenis: ook meditaties, overdenkingen, stichtelijke woorden, bijbelstudies, etc. vallen eronder. Van een dorpsdominee kan zo worden verwacht dat hij acht keer per week een *waasa* houdt. Echter, als er anderen zijn die de gave des woords hebben, dan kunnen ook zij een *waasa* verzorgen, zelfs tijdens de zondagse eredienst. Hoewel mijn hoofdtak hier het geven van colleges is op het seminarie, word ik van tijd tot tijd ook gevraagd voor een *waasa*.

Abu Tig. De jaarwisseling breng ik door in Abu Tig, een stadje vierhonderd kilometer ten zuiden van Cairo. Oudejaarsochtend bezoek ik de boerderij van de familie van Anies, een van onze studenten, en krijg ik zowel ezel- als paardrijles. 's Avonds is de oudejaarsviering in de kerk. Het is geen dienst zoals in Nederland, maar eerder een combinatie van een kerstfeest van de zondagschool en een afsluiting van het winterseizoen. Het programma begint om half acht, telt tien onderdelen en eindigt om half één. Ergens ná de liederen en opzegversjes van de kinderen, het gelegenheidskoor en het gedicht en vóór het fotooverzicht van afgelopen jaar en het toneelstuk van de jongelui sta ik ingedeeld voor de *waasa*. Ik heb gekozen voor Psalm 90 omdat me dat een toepasselijke psalm lijkt voor een overdenking op oudejaarsavond. Anies vertelt me echter vlak voor de bijeenkomst dat Psalm 90 hier in Egypte altijd wordt gelezen bij begrafenissen. Gelukkig is dat geen onoverkomelijk bezwaar om ook deze avond bij deze psalm stil te staan.

Beni Ghanni. Begin februari ben ik op bezoek in Beni Ghanni, een dorp zo'n tweehonderdvijftig kilometer ten zuiden van Cairo. Maar liefst drie jongemannen uit dit dorp studeren bij ons om predikant te worden. Ik ben gevraagd om twee dagen van de opwekkingsweek voor mijn rekening te nemen. De dominee van het dorp is een aantal dagen van tevoren langs geweest op het seminarie om kennis te maken en heeft me verteld dat het niet om het soort opwekkingsbijeenkomsten gaat waarbij de prediker aan het eind de mensen oproept om op te staan en hun leven aan Jezus te geven. Wat van mij wordt verwacht, is dat ik twee keer een *waasa* houd over het thema "Gij zijt Mijn getuigen" (Jes. 43:10) en daarbij de nadruk leg op een getuigende levensstijl: de mensen moeten in de praktijk laten zien dat ze echt christen zijn. Ik vind het een beetje lastig: mijns inziens is de hoofdvraag in Jesaja 43 niet: "Hoe zijn we getuigen?" maar eerder: "Waar zijn we getuigen van?", zoals Jesaja 43:12 zegt: "Gij zijt mijn getuigen, spreekt de HEERE, dat ik God ben."

's Avonds na de tweede bijeenkomst eten de dominee en ik bij een van de ouderlingen en ook ouderling Latief is te gast. Hij is een gerespecteerd man. Enkele jaren geleden heeft hij een stuk grond ter beschikking gesteld waarop met Amerikaans geld een moderne waterzuiveringsinstallatie is neergezet zodat Beni Ghanni en de dorpen in de omgeving zuiverder drinkwater hebben dan andere delen van Egypte. In de kerk is hij een keer tijdens de dienst opgestaan om een gastprediker de deur te wijzen die een letterlijke opvatting van het duizendjarig rijk aan de gemeente wilde opdringen. Zo behandelt hij mij zeker niet, maar ik krijg toch de indruk dat hij net niet de *waasa* gehoord heeft waar hij op gehoopt had. Ik informeer er voorzichtig naar en vraag wat hier in de gemeente het grootste probleem is dat hij tegenkomt. Hij antwoordt meteen stellig: "De mensen zijn leugenaars. Ze zeggen dat ze christen zijn, maar ze leven er niet naar."

Tanègha. Eind februari pak ik nogmaals de trein naar het zuiden, ditmaal voor een bezoek aan Tanègha, het dorp waar mijn student ds. Sameh predikant is. Ik kan hem met enig recht "mijn" student noemen: afgelopen najaar heeft hij mijn colleges over de Psalmen en over onderzoeksmethoden gevolgd, en dit voorjaar volgt hij maar liefst drie collegeseries bij mij: Griekse teksten voor theologen I, Griekse teksten voor theologen II, en het onderzoekscollege Bijbel en theologie. (Voor dit laatste college heb ik een, voor Egyptische begrippen, vernieuwende werkvorm gekozen: elke student mocht een onderwerp aandragen en verzorgde daar nu vier keer een presentatie over, waar we vervolgens over doorpraten.) Ds. Sameh heeft mij pas ook gevraagd of ik volgend jaar zijn scriptie wil begeleiden. →

WAASA (vervolg)

Veel mannen uit Tanègha werken in Kuweit. Dat heeft als nadeel dat ze elf maanden per jaar van huis zijn, maar het voordeel is dat er weinig geldzorgen zijn: er wordt een nieuwe kerk gebouwd en die gaat er puik uitzien. Een nadeel van het geld is weer dat de jeugd het nut van studeren niet ziet: met ongeschoolde arbeid in Kuweit verdienen ze meer dan met een baan in Egypte waar je diverse diploma's voor nodig hebt. Slechts een enkeling gaat na zijn vijftiende nog naar school.

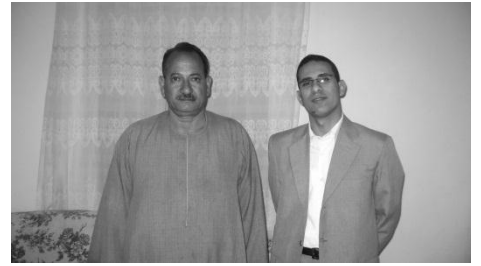
Wanneer ik zaterdagmiddag in het dorp aankom, gaan we meteen lunchen bij één van de gemeenteleden. Wanneer ik de tafel gedekt zie staan, bedenk ik dat het eten hier in dit dorp in de provincie Asyut goed is, maar niet zo overdadig als in de dorpen in de provincie Minya: zeggen ze hierom in Minya dat de mensen in Asyut krenterig zijn? Het blijkt een volkomen misvatting te zijn, want na tien minuten komt de vrouw des huizes (die in Egypte niet mee-eet als er gasten zijn) binnen met zowel een schaal kip als een schaal rundvlees en ontkom ik er niet aan mijn buik tonnetje rond te eten.

's Avonds gaan we naar de gebedsbijeenkomst in de kerk. Ds. Sameh heeft mij van tevoren gevraagd of ik hier ook een *waasa* wil houden, maar ik heb daarvoor bedankt: voor de zondag staat ik twee keer ingeroosterd en dat lijkt me genoeg, en hij heeft daar begrip voor. Nu het er op aankomt, heeft hij echter het gevoel dat de gemeente het niet accepteert als ik niets zeg. Zodoende spreek ik toch maar een paar woorden, en de dominee verzekert de gemeente dat het morgen langer zal zijn. Dat is maar goed ook. Hoewel ik niet weet of de mensen in Tanègha even leugenachtig zijn als in Beni Ghanni, heb ik ouderling Latiefs opmerking ter harte genomen en een toepasselijk bijbelgedeelte gezocht. Zodoende ben ik bij Openbaring 21:8 uitgekomen en vervolgens, om het tekstverband niet uit het oog te verliezen, bij Openbaring 20:11–21:8. Tijdens de vijfjarige treinreis heb ik alle tijd gehad om mijn gedachten rustig te ordenen en zodoende heb ik voor de zondagavond een vrij lange *waasa* voorbereid: hij blijkt veertig minuten te duren, maar dat is gerekend zonder de vertaling. Inclusief de vertaling is het tachtig minuten, maar het lijkt de gemeente werkelijk niet te deren; na afloop volgt er zelfs een kort applaus.

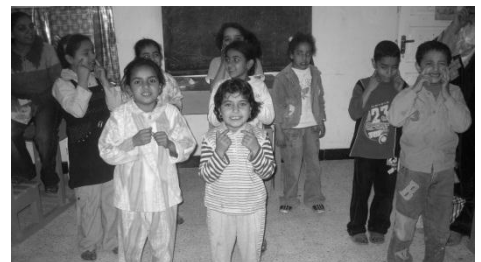
Chapel. Voor de volgende *waasa* hoef ik de deur niet uit. Op de donderdag voor palmzondag ben ik aan de beurt om in de kapeldienst van het seminarie te spreken. Het is een bijzonder moment. Omdat mijn colleges alleen bestemd zijn voor masterstudenten, heb ik nu voor het eerst de circa zestig bachelorstudenten onder mijn gehoor die aan ons seminarie studeren om predikant te worden. De meesten van hen ken ik vrij goed omdat ik dagelijks tijdens de maaltijden en 's avonds met hen praat, maar dit is voor het eerst dat ik hen officieel toespreek.

Mijn taalassistent Safwat heeft mij inmiddels ingefluisterd dat een *waasa* een titel behoort te hebben en ik heb gekozen voor "dromen zijn bedrog." Het meest gezaghebbende woordenboek Nederlands-Arabisch vertaalt dit als *al-aHlèh ahlèm*. Op het eerste gezicht is het een aardige woordspeling, maar voor een Egyptenaar klinkt het even raar als "dromen zijn drogen" voor een Nederlander. Wanneer ik aan Safwat vertel wat ik ongeveer hoop te zeggen in de *waasa*, heeft hij gelukkig een ander voorstel voor een titel: "Leven na de dood van de dromen." De dromen zijn de dromen over het Koninkrijk van God die de discipelen en de mensen bij de intocht in Jeruzalem hadden en de dromen van sommige studenten die zij in duigen hebben zien vallen. Na palmzondag komt Golgotha en daar hangt de Koning aan het kruis, en moeten wij met onze dromen met Hem sterven.

Hoewel het me lukt om Safwat de hoofdzaken in het Arabisch uit te leggen, voel ik dat ik in de kapel nog beter Engels kan spreken. Een collega vertaalt mij, maar omdat ik de belangrijkste zaken ook op een handout heb gezet, slagen veel studenten erin zelf mijn Engels te volgen. Na afloop krijg ik geen applaus, maar komen wel verscheidene studenten naar me toe met goede vragen. Blijkbaar heeft de *waasa* een snaar geraakt. 's Avonds kom ik twee studenten tegen die in het weekend in een vacante gemeente pastoraal werk verrichten en voorgaan: met de hand-out in de hand bereiden zij hun *waasa* voor palmzondag voor.

De Omda (burgemeester/dorpshoofd) van Tanègha, samen met ds. Sameh. Hoewel de meerderheid van het dorp moslim is, is de Omda christen. Hij verzekert mij dat de verhouding tussen moslims en christenen in Tanègha goed is; een moordpartij zoals onlangs in Nagaa Hammadi verwacht hij hier niet.

Wanneer ik met ds. Sameh het bijgebouw van de kerk bekijk, treffen we in één van de zaaltjes een groepje kinderen aan, hoewel het vandaag geen vrijdag is (de dag waarop gewoonlijk 'zondags'school wordt gehouden—in Egypte hebben de meeste kinderen op vrijdag vrij en op zondag school). De juf geeft hen meteen opdracht een versje voor mij te zingen.

Wanneer we 's avonds om elf uur over straat lopen, komen we een groepje jongelui tegen (de meesten zijn nog te jong om in Kuweit te werken) die meelopen naar de pastorie en daar nog een uur blijven hangen. Het heeft iets dubbels: het is gezellig, maar het laat ook zien dat ds. Sameh in zijn gemeente nauwelijks rust wordt gegund. Het feit dat hij twee dagen per week naar Cairo gaat voor zijn studie wordt niet echt begrepen, maar dat hij mijn wasaa uit het Engels in het Arabisch weet te vertalen, maakt wel indruk: blijkbaar leert hij toch iets zinnigs in Cairo.

IN DIT NUMMER

- 1 Verlof
- 2 Safwat
- 3 Psalmen, gezangen en opwekkingsliederen
- 4 Van april tot september

COLOFON

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief. **Hartelijk dank voor uw meeleven en gebed!** U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Als u deze nieuwsbrief niet per post hebt ontvangen, maar volgende nieuwsbrieven wel graag per post ontvangt, dan kunt u uw adres doorgeven aan de GZB. Geeft u een adreswijziging ook altijd door aan het kantoor van de GZB en niet (alleen) aan Willem-Jan.

De nieuwsbrieven worden niet verstuurd per email; wel vindt u ze op internet via http://www.gzb.org/index.php?p_id=60.

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary in Cairo
8 el-Sekka el-Beda
Abbassia
Cairo 11381
Egypt
Mobiele tel.: 00-20-172-800851
Skypenaam: dewit1974
Emailadres: willem@etsc.org

Een echte ouderwetse zendingsfoto: tijdens een tocht door de rimboe kom ik deze inboorling tegen. Hij houdt een stevige stok als knots in zijn handen, maar wanneer hij ziet dat ik alleen gewapend ben met een camera, verschijnt er een glimlach op zijn gelaat.

VERLOF

Cairo, 29 juli 2010. Het is kwart over één 's nachts. Een kwartier geleden heb ik voor het laatst een glas mango bij de sapzaak gedronken. Anies en Safwat kloppen aan bij de deur van mijn appartement en nemen mijn koffers mee. Ik doe de deur op slot, loop met hen naar de hoek van de straat en houd een taxi aan. "*Hatoehasjna*—Je gaat ons een gevoel van gemis geven," zeggen de heren studenten wanneer ze de koffers op het dak van de auto hebben gelegd. "*W-entoe aktar*—En jullie mij nog meer," roep ik vanuit het open raampje. Het zijn welgemeende standaarduitdrukkingen. De chauffeur vat ze op als een teken dat hij de motor kan starten en binnen enkele seconden zijn we op weg naar het vliegveld. Een werkperiode van bijna twee jaar zit erop. Mijn eerste verlof is begonnen.

De taxirit lijkt me een ideaal moment om de balans van twee jaar leven en werken in Egypte op te maken en alle beelden nog eens aan mij voorbij te laten trekken. In het vliegtuig ga ik dan alles in de computer zetten en begin augustus krijgt u deze brief op de mat... Als het erop aankomt, maak ik toch maar gewoon een praatje met de taxichauffeur en doe ik in het vliegtuig niets vermeldenswaardig. De nieuwsbrief zal even moeten wachten totdat ik echt geland ben in Nederland.

Amsterdam, 21 augustus 2010. Zojuist heb ik in het Arabisch een broodje kipshoarma besteld. Ik zit in een klein Egyptisch eethuisje in De Pijp. De eigenaar is opgegroeid in Alexandrië en woont nu al weer jaren in Nederland. Hij is moslim, houdt de ramadan, vindt het mooi dat ik lesgeef aan een christelijk seminarie, vraagt of ik de beroemde Al Azhar-moskee in Cairo al heb bezocht en hoopt dat ik moslim word.

Een paar keer is mij al de vraag gesteld of het een cultuurschok was toen ik op Schiphol landde en Nederland voor het eerst weer zag. Gelukkig viel dat erg mee. Een echte cultuurschok is ook niet één moment waarop je het verschil ziet, maar een cultuurschok: een periode waarin je in een shocktoestand verkeert en moeite hebt om je aan te passen aan de cultuur van het land waar je (op)nieuw bent.

Deze week kreeg ik *Bruin brood met kaas* in handen gedrukt, een boekje over de kunst van het verlof houden. De titel klinkt erg alledaags, maar wie lange tijd het Nederlandse eten heeft moeten ontberen, gaat juist zoiets gewoons weer waarderen. Waarom zit ik dan nu in een Egyptisch eethuisje? Misschien omdat ik het een beetje ontgroeid ben Albert Heijn-opwarmmaaltijden in de magnetron te zetten (een kok ben ik nooit geweest). Misschien ook omdat ik geen zin heb alles volgens het boekje te doen en nu krampachtig bruin brood met kaas te eten en karnemelk te drinken, hoe lekker het op zich ook is. En misschien om precies dezelfde reden waarom ik in Egypte soms naar een supermarkt ga die een uitgebreid assortiment Goudse kaas heeft: als je lang in een land hebt gewoond en daarna elders bent, dan geeft het je—een beetje—een gevoel van gemis.

Willem-Jan

SAFWAT

Safwat heeft kiespijn. Hij vraagt of ik met hem meega naar de tandarts. Ik lach hem vierkant in zijn gezicht uit: “Je bent toch geen klein jochie meer dat bang is voor de tandarts?” De volgende dag hoor ik dat Anies met hem mee is geweest: “Je laat iemand toch niet alleen naar een arts gaan?” Kiespijn legt cultuurverschillen bloot.

Het ziet er niet best uit voor Safwat. De tandarts heeft een wortelkanaalbehandeling voorgesteld waarvoor hij vijf keer langs moet komen en die in totaal vijftig euro gaat kosten. Dat komt overeen met drie maanden ‘zakgeld’ dat onze studenten krijgen als ze een taak hebben op het seminarie zoals boeken terugzetten in de bibliotheek, de receptie bemannen of een docent assisteren. Safwat heeft mij afgelopen collegejaar enkele uren per week geholpen met het Arabisch.

Nu is Safwat een slimme jongeman en hij heeft een goedkopere oplossing voor zijn kiespijn bedacht. Hij zegt tegen me: “Als jij nu bidt of God de kiespijn weg wil nemen, dan hoef ik niet meer naar die tandarts toe.” Als ik aarzelend kijk, voegt hij er aan toe: “Jij bent een belangrijk persoon, jou zal God zeker horen.”

Ondanks zijn kiespijn zegt hij het met een glimlach. Is hij trots op zijn slimme oplossing en hoopvol dat het echt gaat werken, of drijft hij juist de spot met zijn eigen redenering? Safwat is een echte Egyptenaar die van lachen houdt en de helft van de tijd geintjes maakt. Meestal heb ik meteen door of hij iets serieus bedoelt of niet, maar in dit geval twijfel ik. Misschien weet hij het zelf ook niet.

Safwat is afkomstig uit een eenvoudig Koptisch-orthodox gezin. Zijn vader is timmerman en zijn moeder heeft nooit leren lezen of schrijven. Als tiener is hij in een protestantse kerk terechtgekomen, waar hij zich aangesproken voelde door een veel helderder uitleg van het evangelie. De middelbare school heeft hij met goede resultaten afgerond en vervolgens heeft hij gestudeerd aan een Egyptische massa-universiteit—pas later hoorde hij dat hij met zijn schoolcijfers zich ook had kunnen inschrijven voor een opleiding waar je echt iets leert.

Na zijn studie heeft hij twee jaar in Sharm es-Sheikh gewerkt, een populaire badplaats aan de zuidkant van de Sinaï. Duizenden Egyptenaren vinden hier werk en voor sommigen is het de kans van hun leven: een taxichauffeur vertelde me dat hij iedere nacht met een andere Russische in bed lag, en er niet eens voor hoefde te betalen. Anderen knappen juist af op deze zedeloze wereld. Safwat zegt echter dat hij het er gewoon goed naar zijn zin had, zonder gekke dingen. Hij moest hotels langs om rekeningen te innen voor een bedrijf en deed dat tot volle tevredenheid van zijn baas. Echter, de dominee in zijn geboorteplaats stelde hem de vraag of het predikantschap niet iets voor hem zou zijn—dat liet hem niet los en zo is Safwat bij ons op het seminarie gekomen.

Soms merk ik nog wel dat Safwat is opgegroeid in de sfeer van de Koptische volksvroomheid. Een half jaar geleden waren er Mariaverschijningen, die ook in de media breed werden uitgemeten. Enkele studenten uit een goed protestants nest waren het meteen eens met de moslimwetenschappers die zeiden dat de verschijningen ofwel verbeelding waren ofwel

licht dat was ontstaan door statische elektriciteit. Safwat wist het niet: “Hier op het seminarie zeggen ze dat die verschijningen onzin zijn, maar van huis uit heb ik geleerd dat Maria wel degelijk kan verschijnen.”

Ik besluit Safwat maar gewoon te zeggen wat ik vind: ik wil wel voor hem bidden, maar hij kan ook zelf bidden voor zijn kies, en hij moet ook naar de tandarts gaan—die is er ten slotte niet voor niets. Ook vraag ik hem of de pijn misschien samenhangt met iets anders: zit hij met een probleem en uit zich dat in zijn kies? Maar hij ontkent dit: hij heeft gewoon kiespijn.

Een dag later zit de pijn er nog steeds en Safwat is er nu wel van overtuigd dat hij terug moet naar de tandarts, maar daarmee is de financiële hobbel nog niet genomen. Hij vraagt me: “Als jij tandarts was en je kreeg een arme student bij je, zou je die dan vijftig euro vragen of zou je hem gratis behandelen?” Ik antwoord dat ik niet weet wat ik zou doen, maar dat de tandarts recht heeft op zijn geld: vijftig euro voor zo’n uitgebreide behandeling klinkt redelijk in Egypte.

Vanzelfsprekend voel ik welke kant Safwat op wil, maar hij zegt het niet hardop, en dat is misschien maar beter ook. Ik kan geen “ja” zeggen—op het seminarie is het niet de bedoeling dat ik een student zomaar geld geef. Ik kan echter ook niet “nee” zeggen—Safwat heeft mij maandenlang met het Arabisch geholpen: het seminarie heeft hem daar zakgeld voor gegeven en zakelijk bezien is daarmee de kous af, maar zoiets schept toch ook verwachtingen en die kun je zeker in Egypte niet botweg negeren.

*Safwat voelt
zich graag
belangrijk en
is daarom
even achter
het bureau in
mijn woon-
kamer gekro-
pen.*

Gelukkig is er het studentenondersteuningsfonds. Dat is een potje binnen het seminarie waar we elke week in de kapel voor collecteren en waar we in bijzondere gevallen als docenten een vrijwillige extra bijdrage aan geven. Safwat heeft de beheerder van het fonds zijn probleem al voorgelegd, maar die kon niet onmiddellijk een toezegging doen omdat er niet zoveel geld in kas was. De volgende dag roept de beheerder hem echter nogmaals bij zich: naar zijn oordeel is het redelijk dat dertig van de vijftig euro door het seminarie wordt betaald en gelukkig zit er nu toch voldoende geld in het potje, zodat Safwat meteen naar de tandarts kan.

Ruim een maand later, als de kiespijn allang weer over is, zegt Safwat dat je over persoonlijke problemen alleen met iemand kunt praten uit je eigen cultuur en met dezelfde moedertaal. Ik antwoord dat dat vaak wel zo is, maar dat sommige mensen het juist makkelijker vinden om over iets persoonlijks met een vreemde in een andere taal te spreken, omdat dat enige afstand geeft tot emoties die het praten moeilijk maken. Dat is een nieuw gezichtspunt voor hem en hij vertelt mij over een probleem waar hij een kleine twee maanden geleden mee te maken kreeg. Zat er toch meer achter die kiespijn?

PSALMEN, GEZANGEN EN OPWEKKINGSLIEDEREN

Tijdens mijn colleges dit voorjaar besteedde ik enige aandacht aan de hymnische passages in het Nieuwe Testament. Deze tekstgedeelten vallen op door het dichtelijk taalgebruik, bijvoorbeeld Filippienzen 2:6–11, Colossenzen 1:15–20 en Johannes 1:1–18. Exegeten hebben de vraag gesteld of de Bijbelschrijvers in zulke gedeelten gezangen aanhalen die in de vroegste christelijke gemeenten werden gezongen. Ook als dat lang niet zeker is, verdienen deze hymnische passages bijzondere aandacht: juist hier staat kort en krachtig verwoord wie Jezus Christus is en wordt gesproken over de verhouding tussen de Vader en de Zoon.

De vraag of je alleen Psalmen mag zingen in de kerk is in Egypte niet aan de orde. In een enkele gemeente wordt nog het oude gezangboek gebruikt, dat veel uit het Engels vertaalde liederen van honderd jaar terug bevat. Het nieuwe gezangboek dat in opdracht van de synode van de presbyteriaanse kerk is samengesteld is iets eigentijdser en bevat meer oorspronkelijke Arabische teksten en melodieën. Er staan ook Psalmen tussen: zo herkende ik pas Psalm 121. Veel meer kan ik er niet van zeggen, want de gezangen bestaan grotendeels uit woorden die ik nog niet ken. Ook Egyptenaren zelf zeggen dat ze niet alle woorden kennen, en velen geven de voorkeur aan opwekkingsliederen. Deze worden meestal niet uit een boekje gezongen, maar met een beamer geprojecteerd.

In praktijk gebruiken veel gemeenten nu 's ochtends boekjes, als alleen de ouderen in de kerk zijn en de jongeren op school zitten of werken, terwijl 's avonds de liederen op het scherm verschijnen en met keyboard en drumstel worden begeleid. In Cairo is deze “moderne” manier van zingen al helemaal ingeburgerd, terwijl men in sommige dorpen nog aan het sparen is voor een beamer of een drumstel. Ik hoor er niet zoveel van of er ook mensen zijn die moeite hebben met een drumstel in de kerk. Zelf ben ik nog steeds van mening dat er voor goede gemeentezang niets boven een echt pijporgel gaat, maar ja, pijporgels kent men niet in Egypte. (Het “orgel” in Psalm 150:4 in de Statenvertaling heet in de Arabische Bijbelvertaling “mizmar,” een fluit die enigszins klinkt als een hobo.)

Een voordeel van de opwekkingsliederen is dat ik ze gemakkelijk kan volgen. Ik begreep soms al een kort zinnetje toen ik nog maar een paar woorden Arabisch kende. Bovendien heeft een in Egypte woonachtige Koreaan iets fantastisch gedaan: hij heeft 350 opwekkingsliederen verzameld in een bundel en voorzien van uitspraak, vertaling en verklaring van moeilijke woorden. Wanneer er nu een lied op het scherm

verschijnt, zoek ik het snel op in de bundel en zo kan ik het half uur zingen aan het begin van de dienst meebeleven.

Met Safwat heb ik een aantal liederen nauwkeuriger gelezen. Wat mij opvalt, is de optimistische toonzetting. Egyptische christenen klagen nogal eens over hun moeilijke situatie, maar in de liederen zie je dat niet terug. Wanneer ik Safwat daar op wijs, zegt hij: “Maar we lazten toch net een lied waarin het over problemen ging?” Dat is waar, maar in dat lied wordt telkens in de ene regel een probleem genoemd en in de andere regel de oplossing. Afgelopen najaar heb ik in de colleges aandacht besteed aan het probleem van het kwaad in de Psalmen, en daar komt dat soms toch diepgaander aan de orde.

Veel opwekkingsliederen zijn van eigen Arabische bodem, een kleiner deel is over komen waaien uit Amerika en verder hebben zich enkele Europese klassiekers een plaats verworven, bijvoorbeeld het bekende “Hoe groot zijt Gij.” Wanneer we de Arabische vertaling hiervan lezen, valt mij de zin “als ik door de rimboe loop” op. Ik zeg tegen Safwat: “Jullie hebben hier in Egypte toch helemaal geen rimboe?” Hij antwoordt: “Het is beeldspraak—je moet het symbolisch opvatten.” Ik: “Maar waarom gebruiken jullie dan een beeld dat jullie niet uit je eigen omgeving kennen?” Daar heeft hij geen antwoord op; misschien paste dit woord gewoon het best in het rijmschema.

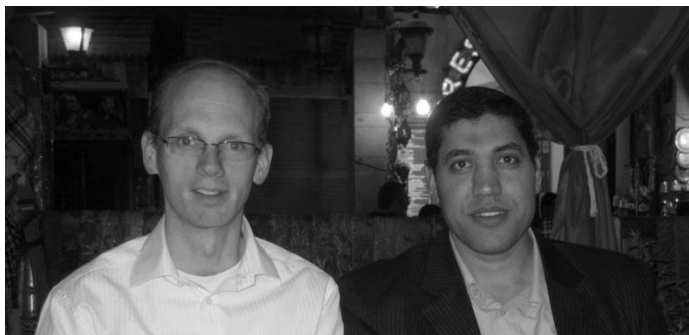
Een paar weken later hebben we onze jaarlijkse voorjaarsconferentie buiten de stad. Het oord heeft een mooi veld voor voetbal en volleybal, waar veel gebruik van wordt gemaakt. Wanneer de bal over het hek vliegt en in de sloot belandt, gaat Safwat op zoek tussen het hoge riet om hem terug te vinden. Ik schiet hem te hulp en dan schieten we allebei in de lach: nu gaan we toch letterlijk door de rimboe. Ik schiet er gauw een paar plaatjes van.

Op college had ik de hymnische passages in het Nieuwe Testament graag uitgebreider behandeld, maar andere onderwerpen vroegen ook om de aandacht. Twee studenten kiezen er echter voor om juist over dit onderwerp een paper te schrijven. Beiden noemen ook dezelfde reden waarom: wellicht kan zorgvuldige studie van deze gedeelten ons op goede gedachten voor de gemeentezang brengen, om zo de eenzijdigheid van de huidige kerkelijke liedcultuur te doorbreken. Het klinkt mij als muziek in de oren: niet ik als buitenstaander die stiekem vindt dat men in Egypte net zo zou moeten zingen als ik in Nederland gewend was, maar Egyptenaren zelf zoeken naar verbetering van het kerklied. Misschien levert het liederen en gezangen op die zo zuiver zijn dat we ze, na vertaling, zelfs in Nederlands graag gaan zingen.

Ik heb in Egypte een keyboard gekocht voor eigen gebruik. Studenten vragen nogal eens of ze mijn “orgue” mogen lenen om met elkaar te kunnen zingen. Zelf denk ik bij “orgue” aan een Frans kathedraalorgel en dan is die naam te groots voor een eenvoudig keyboard, maar studenten hebben deze associatie niet: zij kennen het pijporgel zelfs niet van horen zeggen.

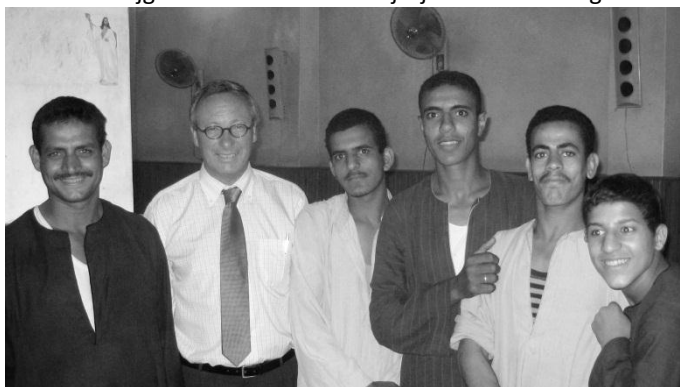
Aardig is dat het keyboard oosterse muziekinstrumenten bevat, bijvoorbeeld de instrumenten die in de Arabische vertaling van Psalm 150 worden genoemd. Zo kan ik zelf uitproberen hoe een “mizmar” klinkt of bijvoorbeeld een “oud” (een Oosterse gitaar, zie foto's; in Ps. 150 wordt de “oud” genoemd aan het eind van vers 3, waar de Statenvertaling “harp” heeft).

April. In april word ik onverwacht uitgenodigd voor een dialoogboottocht. Als moslims en christenen samen varen we van Luxor naar Aswan en proberen we naar elkaar te luisteren. Dr. Redda (rechts) werkt bij het ministerie van godsdienstzaken op de afdeling censuur: hij bepaalt of een boek wel of niet mag worden gedrukt. Bij censuur denk ik onwillekeurig aan extreme, schimmige figuren die je maar liever niet tegenkomt. Dr. Redda is echter gewoon een degelijke moslim die vol lof spreekt over een christelijk boek dat hij recentelijk heeft goedgekeurd voor publicatie. Wat hij tegenhoudt, zijn bijvoorbeeld haat zaaiende werken van extremistische moslims.

Half mei. "Mijn pappa is nu Master of Arts in Theological Studies." Toen ik najaar 2008 begon als docent in de masteropleiding, begon ds. Ramy als student. Half mei heeft hij zijn scriptie af, die hij onder begeleiding van dr. Atef, onze rector, heeft geschreven. Dr. Stephen Davies (vroeger docent aan ons seminarie en nu aan de universiteit van Yale, maar nog regelmatig in Egypte te vinden) en ik lezen de scriptie en leggen in een mondeling examen ds. Ramy het vuur flink aan de schenen. Daarna geven we hem een A-, het een-na-hoogste cijfer dat je hier kunt krijgen. Eind mei neemt hij zijn bul in ontvangst.

Eind mei. Dhr. Arie van der Poel en ds. Hans van der Velden brengen namens de GZB een werkbezoek aan Egypte. We trekken ruim een week met elkaar op en ontmoeten allerlei mensen. De zondag brengen we door in één van de dorpjes in Opper-Egypte, omdat daar de meeste christenen wonen.

Juni. Wanneer het kwik in Cairo oploopt tot 46 graden, vertoeven we als docententeam juist enkele dagen aan de Middellandse Zee om in ontspannen sfeer hard te werken. Terwijl het bij ons buiten 40 graden is en de wind aanvoelt als een warme föhn, evalueren wij in onze ge-airco-de ruimte het afgelopen jaar en smeden we plannen voor de toekomst. Alles komt aan de orde, van beter avondeten in het restaurant tot een nieuwe deeltijdopleiding in Alexandrië. Ons conferentieoord is eigendom van de kerk en mijn Egyptische collega's hebben er een bijzondere band mee: het is ooit begonnen als een eenvoudig tentenkamp en veel jongeren zijn hier tot geloof gekomen.

Juli. Midden in de zomer wordt er nog hard gewerkt op het seminarie. Ds. Redda is predikant van een grote gemeente in Asyut, lid van het bestuur van ons seminarie en vicevoorzitter van de synode. Bovendien volgt hij onze masteropleiding. Deze zomer is hij zover dat hij kan beginnen met zijn scriptie en daartoe moet hij eerst een scriptievoorstel presenteren, dat enkele collega's en ik van commentaar voorzien. Hij wil zich bezinnen op de oorlogen in Jozua, mede omdat moslims zeggen dat de Islam vredelievender is dan het Oude Testament.

Augustus. Voor de intocht van SAIL moet je in Nederland zijn.

September. Mijn voorlichtingsspreekbeurtenagenda in 't kort: Zo. 5/9: Noorderkerk te Amsterdam aan het eind van de dienst Vr. 10/9: Polsbroek-Vlist, 's avonds, tijdens gebedsbijeenkomst Vr. 17/9: Sliedrecht, 's avonds, tijdens opening winterwerk. Dinsdag 21 september hoop ik weer naar Egypte te gaan.

IN DIT NUMMER

- 1 Donkere wolken
- 3 "Help dorpsdominees aan een fiets"; Kaas
- 4 Van september tot januari

COLOFON

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief. **Hartelijk dank voor uw meeleven en gebed!** U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Als u deze nieuwsbrief niet per post hebt ontvangen, maar volgende nieuwsbrieven wel graag per post ontvangt, dan kunt u uw adres doorgeven aan de GZB. Geeft u een adreswijziging ook altijd door aan het kantoor van de GZB en niet (alleen) aan Willem-Jan.

De nieuwsbrieven worden niet verstuurd per email; wel vindt u ze op internet via http://www.gzb.org/index.php?p_id=60.

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary in Cairo
8 el-Sekka el-Beda
Abbassia
Cairo 11381
Egypt
Mobiele tel.: 00-20-172-800851
Skypenaam: dewit1974
Emailadres: willem@etsc.org

In de kapel van ons seminarie. Boven mijn hoofd staat geprojecteerd: "Christus heeft ons vrijgemaakt," enkele woorden uit Galaten 5:1, het vers waar ik over spreek. Dr. Elisabeth Kennedy vertaalt me. Zij is Amerikaanse, maar is opgegroeid in Jordanië en spreekt zodoende voortreffelijk Arabisch. Samen met haar man dr. Darren Kennedy werkt ze bij ons op het seminarie. Hij is docent Systematische Theologie, zij docente Oude Testament.

DONKERE WOLKEN

Cairo, 13 december 2010

Er ligt een laagje zand op de auto's. Er staat een venijnige wind. Naar men zegt is het in twee eeuwen niet zo koud geweest in Cairo als nu. Vanwege de zandwolken liet de zon zich gisteren in het geheel niet zien en bleef het de hele dag schemerig. Het gaat misschien te ver om van een Egyptische duisternis te spreken, maar het heldere licht breekt ook niet door.

's Nachts koelt het in Cairo af tot tien graden. Voor Nederlandse begrippen is dat zacht winterweer, maar als je in huis geen verwarming hebt, enkel glas, en de tocht door de kieren komt, dan loop je toch te bibberen. Ik heb geen reden tot klagen: ik ben al een aantal dagen verkouden, maar dat komt eerder van een virusje dat rondwaart dan van de kou zelf. De verwarmingsfunctie van de airconditioning in mijn woonkamer lijkt niet te werken, maar misschien moet ik gewoon eens vragen of een monteur kan komen kijken. Met een dubbele trui is het echter ook uit te houden.

Ramiz, de student die mij dit jaar helpt met het Arabisch, heeft het zwaarder. Hij was van het weekend bij zijn ouders en nam vannacht half ziek de trein terug naar Cairo. Het was tochtig en zijn medepassagiers hielden zich warm door voortdurend sigaretten te roken. Vanmiddag kwam hij bij me en vertelde dat hij bij aankomst op het seminarie eerst maar een koude douche had genomen om de koorts uit zijn lichaam te verdrijven. Hij voegde er aan toe: ik had ook geen keus, want het warme water werkte weer eens niet. Men vertelt mij dat de allerarmsten in Egypte het nu echt moeilijk hebben: zij hebben geen geld voor dikke winterkleding en verkleumen van de kou. In Alexandrië stormt en regent het, storten gebouwen in en vallen er doden.

Het weer van de laatste dagen past goed bij de situatie in Egypte van de afgelopen maanden. Het is niet diepduister, maar ook niet licht. Een paar dagen na het gijzeldrama in de kerk in Bagdad in Irak loop ik langs de Koptisch-orthodoxe kathedraal bij ons in de wijk. Net als bij veel andere kerken is het gebruikelijk dat er hier beveiliging is, maar nu zie ik werklieden die een groot ijzeren schuifhek voor de toegangspoort van het terrein rond de kathedraal plaatsen. "Zijn jullie bang?" vraag ik aan één van de bewakers. "Ja," antwoordt hij eenvoudig, "wij zijn bang."

In november raakt de politie slaags met christelijke jongeren, waarbij doden vallen. Aanleiding is het feit dat de overheid de bouw van een Koptisch-orthodoxe kerk in het stadsdeel Giza heeft stopgezet vanwege een probleem met de bouwvergunning. Is dit christenen pesten of heeft de kerk zich gewoon niet aan de regels gehouden?

De verkiezingen eind november leveren spannende dagen op: zal alles, althans voor Egyptische begrippen, eerlijk en ordelijk verlopen? De ongemakkelijke sfeer ervaar ik aan den lijve wanneer ik de zaterdag voor de verkiezingen de drukte van de stad even denk te kunnen ontvluchten door een bus te nemen naar een plaatsje op het platteland: wanneer een politieagent me daar met een fototoestel rond ziet lopen, wil hij wel geloven dat ik gewoon voor ontspanning ben gekomen en geen journalist ben, maar voor de zekerheid belt hij toch even met zijn baas en adviseert hij me om de eerstvolgende bus terug te nemen naar de stad. De rest van het jaar ben ik van harte welkom, maar nu even niet.

In Engelstalige kranten op internet lees ik veel over onregelmatigheden en het feit dat de oppositie geen faire kans krijgt, maar de eerste reacties die ik van Egyptenaren op de verkiezingen hoor, zijn juist positief: er zijn slechts drie doden gevallen en tot opluchting van veel christenen heeft de Moslimbroederschap (de "strengere" moslims) haar zetels in het parlement verloren. Wanneer ik tegen een student zeg dat ik toch wat vragen heb bij de gang van zaken, antwoordt hij dat ik nog teveel als Nederlander denk. Naarmate ik meer mensen spreek, weet ik echter ook steeds minder hoe ik er als Egyptenaar over zou moeten denken. Stofwolken belemmeren het zicht.

Toch wil ik niet alleen maar somber zijn. Toen ik in september in het vliegtuig van Nederland naar Egypte zat, bedacht ik dat ik graag eens met de studenten zou willen spreken over de christelijke vrijheid, mede omdat vrijheid in Egypte in veel opzichten niet zo'n vanzelfsprekend begrip is, ook binnen de kerk. De kans kwam sneller dan verwacht: ik werd al heel snel ingeroosterd voor de kapeldienst, waar ik mocht spreken over Galaten 5:1, 13. Ik kon mij moeilijker een aandachtiger gehoor wensen dan de studenten in de kapel, en ook achteraf gaf de overdenking nog de nodige gespreksstof.

Met de colleges in de masteropleiding loopt het ondertussen ook goed. Helaas viel het aantal nieuwe studenten dit jaar wat tegen, maar dat heeft ook juist de bezinning gestimuleerd hoe we in de toekomst meer studenten kunnen werven. Net als vorig najaar geef ik weer college over de Psalmen en het probleem van het kwaad. Hanaa, een nieuwe studente, vertelde dat het probleem van het kwaad voor haar heel herkenbaar is: haar man was bij een bouwproject betrokken dat flopte en hij werd daarom gevangen gezet. Pas na enkele jaren werd de zaak opnieuw beoordeeld, kwam hij vrij en kreeg hij een verklaring dat hij niets strafbaars had gedaan. Voor de collegeserie schrijft ze een paper over Psalm 55, waar de psalmist vele vijanden heeft maar zich vooral verraden voelt door een vriend. Uit haar eerste opzet bleek haar betrokkenheid bij het onderwerp, maar het leek meer op een dagboekstukje dan op een voorstel voor een paper voor een mastercollege. We hebben daarom de eisen en verwachtingen voor een paper nog eens doorgesproken; vandaag kreeg ik de eerste helft van de paper en ik zie dat ze veel dingen nu goed heeft opgepakt.

Graag had ik ook nog iets geschreven over de andere collegeserie die ik dit najaar geef en het enthousiasme van de studenten, en verder over de drie studenten die nu een scriptie bij mij schrijven en de vorderingen die ze boeken, maar ik zie dat dit stukje al langer is geworden dan mijn bedoeling was. Ik hoop ook niet dat u op grond van het bovenstaande denkt dat ik het licht ben voor het schemerige Egypte en ook niet dat mijn studenten het zijn of zullen zijn. Juist het donker van de afgelopen dagen roept een kerstlied in herinnering:

Daar is uit 's werelds duist're wolken
een Licht der lichten opgegaan.
Komt tot zijn schijnsel, alle volken,
en gij mijn ziele, bid het aan! (. . .)

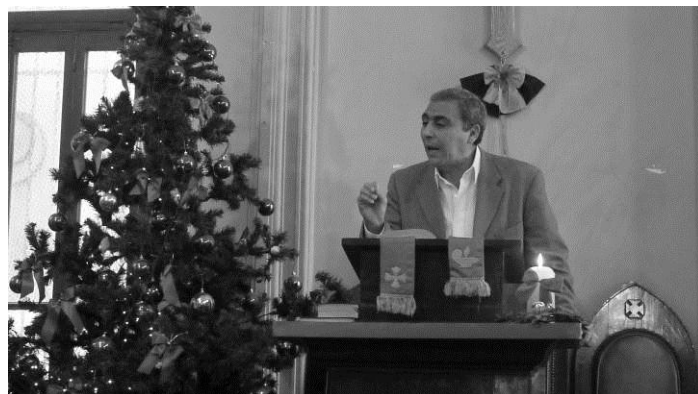
Gij wilt met vrede tot ons komen,
Met vreed' en vrijheid, vreugd' en eer.
Het juk is van de hals genomen,
God lof, wij zijn geen slaven meer!

Ik wens u en jullie allen gezegende Kerstdagen en een voorspoedig nieuwjaar toe.

Willem-Jan de Wit

Op de valreep: gisteren en eergisteren was ik druk met colleges en vergaderingen, maar vanmorgen (donderdag 16 december) moet ik deze nieuwsbrief kant-en-klaar mailen naar het GZB-kantoor wil hij nog voor de kerst gedrukt en verspreid kunnen worden. Ik moet mijn werk echter toch onderbreken voor de

kerstviering van ons seminarie. Ramiz (rechts op de linkerfoto) is inmiddels weer zover opgeknapt dat hij mee kan zingen in het koor. Ds. Sameh, predikant van de grootste protestantse kerk in Egypte en vaak te zien op TV, houdt een meditatie over Mat. 1:21: eenvoudig, zonder franje, over de kern van kerst.

“HELP DORPSDOMINEES AAN EEN FIETS”

Het traktement van een Egyptische dorpsdominee is laag, soms nog geen honderd euro per maand. Een auto kan er meestal niet van af. Binnen het dorp is dit geen onoverkomelijk probleem omdat de mensen dicht op elkaar wonen en de predikant iedereen lopend kan bereiken zolang hij gezond van lijf en leden is. Anders is het wanneer hij moet voorgaan in een dorp in de omgeving of een af-

spraak heeft in de stad. Lopen gaat niet, een taxi bestellen is te duur, een vaste busverbinding is er niet en dus rest er weinig anders dan één van de weinige gemeenteleden die wel een auto hebben te vragen of hij zo goed wil zijn hem te rijden, of om te wachten totdat er net een auto is die naar de stad moet en er genoeg passagiers zijn die elk een deel van de kosten voor hun rekening nemen.

Neem dominee X. Hij is predikant in een dorpje vijf kilometer bij een stadje vandaan dat een station heeft. Elke week gaat hij 's maandags daar naar toe om vervolgens met de trein naar Cairo te gaan om bij ons de masteropleiding te volgen. 's Woensdags gaat hij dan in de loop van de dag weer terug en als hij 's avonds laat in het stadje aankomt, moet hij vaak nog wel een uur of langer wachten totdat er voldoende medepassagiers zijn om met een auto naar het dorp te gaan. Hoeveel uitgeruster en efficiënter zou hij zijn werk als predikant kunnen doen als hij in elk geval een fiets had! In Cairo is fietsen vanwege het drukke verkeer gevaarlijk, maar op het platteland is het verkeer rustig, terwijl de wegen meestal wel van redelijke kwaliteit zijn. Ik heb daarom de actie “help dorpsdominees aan een fiets” bedacht: laten we fietsen inzamelen en die aan predikanten in Egypte cadeau doen.

Voordat u naar de schuur loopt om te kijken of u een oude maar nog bruikbare fiets hebt die u wel wilt afstaan voor het goede doel, moet ik echter bekennen dat deze actie waarschijnlijk volkomen gaat mislukken. Natuurlijk, velen van u willen best een oude fiets afstaan en we vinden ook wel iemand die ze voor een zacht prijsje in een container naar Egypte wil verschepen. Bij elke fiets doen we een reparatiesetje zodat hij niet bij de eerste de beste lekke band onbruikbaar wordt. En er reist natuurlijk een vrijwilliger mee om de dominees fietsles te geven—als je het niet als kind hebt geleerd, is fietsen nu eenmaal even wennen. De vrijwilliger kan mooi ook wat foto's schieten van de fietsende dorpsdominees, als teken dat de actie geslaagd is.

Maar dan wordt het probleem duidelijk: een dominee wil niet met een fiets op de foto. Vijftig jaar geleden was er een Egyptische predikant die verantwoordelijk was voor verschillende gemeentetjes in kleine dorpjes. Alles te voet doen ging gewoon niet en auto's waren er nog nauwelijks. Ten einde raad kocht hij daarom een fiets om zijn werk overal getrouw te kunnen verrichten. Hij werd echter al snel aangesproken door een ouderling: “Schande, dominee, hoe durft u het om u onder de mensen te vertonen op een fiets?” “Wat moet ik dan?” klaagde de predikant. Twee dagen later kwam de ouderling met het antwoord: “Hier hebt u een ezel, gratis en voor niets, gebruik die om de dorpjes in de omgeving te bezoeken.”

De tijden zijn nog maar weinig veranderd. Toen ik pas zei dat een dominee wat mij betreft best mag fietsen, vond één van de studenten dit maar een vrijzinnig idee. Dominee X zou het idee voor zichzelf misschien toch nog wel willen overwegen, maar hij weet dat hij het in het dorp gewoon niet kan maken. Fietsen is iets voor de bakkersknecht die een groot rek met brood op zijn hoofd van de ene plaats naar de andere moet vervoeren. Een predikant die zich op een fiets vertoont, gooit het aanzien van zijn ambt te grabbel en verliest alle geloofwaardigheid.

Een Egyptische dominee hoeft niet altijd strak in het pak te lopen; als het zo uitkomt, mag hij zich opvouwen op de achterste bank van een minibusje; onder voorwaarden kan hij meevoetballen met de jeugd; maar zich op een fiets vertonen, dat is taboe. En wee de domme Hollander die dit taboe wil doorbreken.

KAAS

Toen ik in september in Polsbroek sprak, kreeg ik een Goudse kaas cadeau. Het spande erom of hij wel mee kon naar Egypte want mijn koffers zaten al vol met andere spullen, maar gelukkig paste hij nog net in mijn handbagage.

Wanneer enkele studenten bij mij op bezoek komen, trakteer ik op stroopwafels en pak ik de kaas erbij.

Ze willen allemaal even met de kaas op de foto. Joseef schat het gewicht en Safwat draagt hem op zijn hart.

Girgis wil er meteen een hap uit nemen. Maar als het erop aankomt, geldt ook hier: wat de boer niet kent, dat eet hij niet. Als ik voorstel om de kaas echt aan te snijden, bedenken ze allemaal tegelijk dat het tijd is om op te stappen en laten ze mij alleen met de kaas achter.

DUIVENTOREN

In Nederland werd mij gevraagd wat de functie is van de houten bouwwerken op Egyptische huizen. Hierbij het antwoord: het zijn torens om duiven in te houden.

VAN SEPTEMBER TOT JANUARI

September. Wanneer ik in september terugkom van verlof, is de openingsconferentie van ons seminarie al begonnen. Het is een goede gelegenheid om ieder weer te ontmoeten en kennis te maken met de nieuwe studenten in de predikantsopleiding.

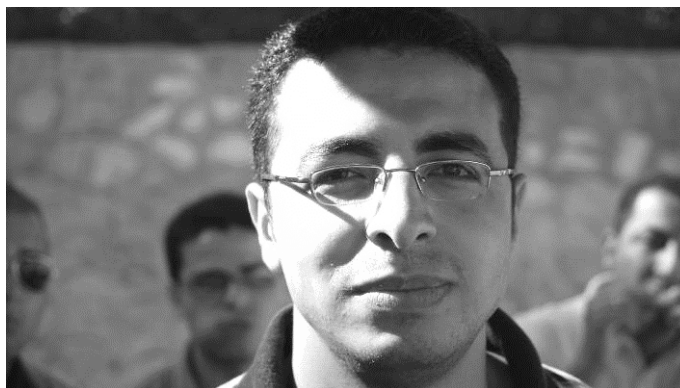

September. Toen ik van de zomer in Amsterdam Zuid was, vond ik de straten zo schoon en stil dat ik me afvroeg: wordt hier eigenlijk wel geleefd? Terug in Cairo maak ik snel een wandeling om de geuren en geluiden van het gewone leven weer tot me door te laten dringen. Op straat zeuren jongens vaak of ze op de foto mogen terwijl vrouwen een afwerend gebaar maken als ze een camera zien. Deze chipsverkoopster laat zich echter graag op de gevoelige plaat vastleggen.

Oktober. Hervormingsdag wordt in Egypte niet gevierd. Als ik aan één van de studenten vertel dat 31 oktober de dag is waarop Luther zijn 95 stellingen aansloeg, zegt hij dat de presbyteriaanse kerk in Egypte meer het spoor van Calvijn dan van Luther volgt. Wanneer ik antwoord dat we desondanks Luthers daad wel kunnen herdenken, bedenkt hij slim: “Als 31 oktober voor jullie een soort feestdag is, dan moet je ook iets lekkers kopen zodat we het kunnen vieren.” Dat is nog niet eens zo’n gek idee en daarom haal ik bij de bakker “baskoet” (koekjes). Wanneer ik ze op zondagavond uitdeel, zeggen de studenten dat dit geen “baskoet” maar “kakh” is (hetgeen de bakker later weer ontkent—Arabisch leren is soms knap lastig), maar het idee van hervormingsdagkoekjes waarderen ze wel. Sommigen noteren alvast in hun agenda dat ze volgend jaar rond 31 oktober in de kerk iets aan reformatieherdenking zullen doen.

November. De meeste studenten in onze predikantsopleiding zijn zo halverwege de twintig en de vraag die velen het meest bezig houdt, is: hoe vind ik de vrouw die bij mij past? Toen ik afgelopen jaarwisseling bij Anies was, stond hij nog op het standpunt dat hij eerst zijn studie af wilde ronden en dan pas op zoek zou gaan naar iemand om het leven mee te delen, maar inmiddels is hij verloofd met Liza.

December–Januari. De jaarwisseling hoop ik door te brengen in de provincie Asyut, 400 kilometer ten zuiden van Cairo. Ik hoop daar een heel programma af te werken: de dertigste ga ik naar het dorp van Joseef, Joseef, Bèsim en Samier, vier eerste- en tweedejaarsstudenten uit de predikantsopleiding. We bezoeken onder andere een nabijgelegen klooster. Op oudejaarsdag wil Samier mij eerst nog bij hem thuis laten lunchen en mij dan naar Tanègha brengen, waar mijn masterstudent ds. Sameh predikant is—deze heeft echter al een lunch bij de wethouder alias dorpsoudste voor mij geregeld. In Tanègha ben ik eerder al geweest, maar op oudejaarsavond wordt de geheel vernieuwde kerk in gebruik genomen en mijn aanwezigheid daarbij wordt gewaardeerd. Tegen middernacht zullen ds. Sameh en ik met de jeugd de straat op gaan, niet om vuurwerk af te steken, maar om samen in een kring te bidden—dat is in dit dorp de gewoonte. In de loop van de zaterdag reis ik naar een dorp een halfuur verderop, waar Aïmed (een vierdejaarsstudent in de predikantsopleiding, op de foto) in het weekend in de gemeente werkt. Op zondagochtend gaan we naar een dorpje nog weer vijf minuten verderop, waar Hèni (een andere student) in het weekend dient, en ‘s avonds zijn we bij Aïmed zelf in de gemeente. Op maandag bezoek ik Safwat (de student die mij vorig jaar hielp met Arabisch) in de stad Asyut. Van daar neem ik dan maandagavond de nachttrein terug naar Cairo. In een volgende nieuwsbrief hoop ik te laten horen of het allemaal is doorgegaan. Egyptenaren zeggen bij elk programmapunt “insjallah” (zo God het wil) en vaak zijn zij ook zelf degenen die nog voor een wijziging zorgen.

IN DIT NUMMER

- 1 Voor de verandering
- 2 Bevrijdingsdag op het Bevrijdingsplein
- 3 Kerkdienst voor moslims en christenen
- 4 Hoog bezoek

COLOFON

Willem-Jan de Wit is door de GZB vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam uitgezonden naar Egypte om Bijbelse vakken te doceren aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo.

De GZB werkt graag mee aan de verspreiding van deze rondzendbrief. **Hartelijk dank voor uw meeleven en gebed!** U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken voor het werkersfonds van Willem-Jan (o.v.v. "W.J. de Wit") of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. **Het gironummer is 28016.** We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien.

Contactgegevens voor informatie:

GZB
Postbus 28
3970 AA Driebergen
Telefoon: 0343-512444
Email: info@gzb.org
Website: <http://www.gzb.org>

Als u deze brief niet per post hebt ontvangen, maar volgende nieuwsbrieven wel graag per post ontvangt, dan kunt u uw adres doorgeven aan de GZB. Geeft u een adreswijziging ook altijd door aan het kantoor van de GZB en niet (alleen) aan Willem-Jan.

Contactgegevens van Willem-Jan:

Mr. Willem J. de Wit
Evangelical Theological Seminary in Cairo
8 el-Sekka el-Beda
Abbassia
Cairo 11381
Egypt
Telefoon: 00-20-172-800851 (mobiel)
Skype: dewit1974
Email: willem@etsc.org
Facebook: [facebook.com/willemjdewit](https://www.facebook.com/willemjdewit)
Twitter: twitter.com/willemjdewit
Weblogs: willemjandewit.wordpress.com
weblogs.refdag.nl
Deze brief: www.gzb.org/index.php?p_Id=60

Tijdens de revolutie kon ik gewoon in Egypte blijven, mede omdat het in de wijk van ons seminarie vrij rustig was.

's Nachts werd voor de zekerheid wel wachtgelopen op straat, onder andere door Romani (een van onze schoonmakers) en Magdi (een van onze keukenmedewerkers).

VOOR DE VERANDERING

Cairo, 18 april 2011

"Je bent veranderd," zegt een student tegen me. "Ja," antwoord ik, "maar ik niet alleen. Heel Egypte is veranderd." Mijn vorige nieuwsbrief vlak voor kerst begon ik met het kopje "donkere wolken" en eindigde ik met mijn plan voor bezoeken aan studenten in de provincie Asyut rond de jaarwisseling. Die reis heb ik volgens plan gemaakt, maar halverwege is de bom gebarsten, en wel in een kerk in Alexandrië waarbij meer dan twintig doden vielen. Toen ik vier januari terug was in Cairo, dacht ik: de komende maanden hoeft er niets bijzonders te gebeuren, want over deze reis alleen kan ik al een nieuwsbrief vol schrijven.

Maar er ging wel iets gebeuren: de revolutie kwam. 25 januari begonnen de demonstraties. De hele wereld volgde de ontwikkelingen op Midan it-Tahrir. 11 februari trad president Mubarak af. Sindsdien is er een nieuw Egypte ontstaan, vol blijde hoop en bange vrees. Inmiddels loopt het gewone leven weer door (ik geef weer college, begeleid weer scripties, etc.), maar wel in een nieuw tijdperk.

Op de dag van het vertrek van de president vroeg een journalist me of de situatie voor christenen in Egypte nu beter of slechter zal worden. Ik antwoordde dat ik het niet wist, en ik weet het nog steeds niet. Wel zie ik dat christenen nu meer nadenken over politieke vragen en actiever in de samenleving willen staan.

Voor mijzelf voelen de afgelopen maanden als een tijd van volwassen worden. De onschuld van het kinderspel is ervan af. 'Mijn' Egypte bestond toch vooral uit het overzichtelijke seminariewereldje en de aan vroeger doen denkende dorpjes in Opper-Egypte. Maar nu is wat er verder speelt in de maatschappij veel dichter bij mijn bed gekomen en word ik soms letterlijk met mijn neus op de feiten gedrukt.

Vorige week nog stonden aan twee kanten van een weg demonstranten: de ene groep was tegen gevangenneming en berechting van Mubarak, de andere voor. Volgens de taxichauffeur zouden de groepen graag met elkaar op de vuist gaan, maar dat was onmogelijk: het leger had in de middenberm grote rollen ijzerdraad geplaatst. Twee straten verderop was het publiek gewoon vrolijk aan het winkelen.

Studenten, taxichauffeurs en mensen op straat vragen mij regelmatig wat ik nu zelf van al de veranderingen vindt. Mijn standaardantwoord is: "Ik hoop dat Egypte er beter van wordt." Dat kun je oppervlakkig opvatten, maar ook heel diep.

Willem-Jan de Wit

PS: Sinds de revolutie is mijn manier van communiceren ook veranderd: ik zit nu op Facebook en Twitter en houd een weblog bij. Op die manier kan ik nieuws sneller verspreiden, meer foto's laten zien, etc. Tegelijk begrijp ik dat sommigen van u juist hechten aan de papieren nieuwsbrief die op de deurmat valt of vanuit de kerk kan worden meegenomen. Degenen van u die zowel mijn weblog als deze nieuwsbrief lezen, zullen het mij hopelijk niet kwalijk nemen dat ik sommige stukjes van de weblog nu ook in deze nieuwsbrief heb opgenomen omdat anderen alleen de brief lezen.

BEVRIJDINGSDAG OP HET BEVRIJDINGSPLEIN

Om een beeld te krijgen van hoe de Egyptenaren het vertrek van de president beleven, besluit ik zaterdagmiddag 12 februari een taxi naar Midan it-Tahrir ("Bevrijdingsplein") te nemen. Voor de zekerheid vraag ik aan de chauffeur of hij het verantwoord acht dat ik daar als buitenlander naar toe ga, maar hij stelt me meteen gerust: iedereen viert daar nu feest.

De chauffeur is zelf de verpersoonlijking van de geest van de demonstraties: "De president zat daar ergens hoog en wij armen leefden onder het asfalt. Dat is nu voorbij." Hij is een man van zestig. "Onze generatie heeft de oorlog van 1973 gevoerd [waarbij Egypte de Sinäi terugveroverde op Israël] en de jeugd van nu heeft Egypte verlost van de dictatuur."

In de file op weg naar het plein komt een andere auto naast ons staan. De bestuurder: "Waarom hebben al die auto's vlaggetjes?" Mijn chauffeur: "Omdat de president weg is." De bestuurder: "Hoe kun je nou vrolijk zijn als onze president weg is?" Mijn chauffeur tegen mij: "Die vent is ziek."

Een andere automobilist komt langszij. Hij vraagt of ik blij ben. Ik antwoord diplomatiek: "Als de Egyptenaren blij zijn, dan ben ik ook blij." Hoe doe ik recht aan de blijdschap van deze mensen zonder te vergeten dat anderen teleurgesteld zijn of ongerust over de toekomst?

Aangekomen bij het plein herken ik de sfeer van de foto's van Bevrijdingsdag 5 mei 1945: een blijde massa, legervoertuigen met lachende soldaten, vlaggen, eindeloos veel vlaggen.

Ook al wil ik nu blij zijn met de blijden, tweemaal voel ik toch vervreemding: eenmaal als een groep uitgelaten *Allahoe akbar* ("Allah is groot") scandeert, en eenmaal als een persoon een beetje bezorgd vraagt waar ik vandaan kom en opgelucht is als ik zeg dat ik Nederlander ben: hij had gehoord dat er op het plein ook joden zouden zijn, vandaar zijn vraag.

Als ik verder rondkijk, zie ik ook de schade: autowrakken en een uitgebrand gebouw. De ene Kentucky is van kiprestaurant omgebouwd tot noodhospitaal en de andere is van binnen compleet verwoest. En dan het hamburgerrestaurant: op mijn eerste zaterdag in Cairo kon ik net ontcijferen dat er in Arabische letters ook gewoon McDonalds op stond, maar nu is het interieur vergaan en zijn de gevelborden afgeplakt. Het schokkendst zijn de spandoeken met foto's van de demonstranten die hier omgekomen zijn. Ik voel waarom de anderen zich niet meer met een compromis naar huis lieten sturen.

Ik mag in de tenten kijken van de harde kern die hier ruim twee weken heeft gebivakkeerd. Sommigen rusten uit van deze vermoeiende periode. Anderen zitten achter hun laptop.

Voor mij loopt een jongeman met een vlag op zijn rug. Als hij even omkijkt, ziet hij me en spreekt hij me in goed Engels aan: "Bedankt dat jullie buitenlanders de wereld hebben laten zien wat hier echt gaande was. Ben jij hier de afgelopen dagen ook geweest?" "Nee," antwoord ik, "dit was iets van jullie Egyptenaren zelf waar ik me als buitenlander niet mee moest bemoeien. En jij, ben jij hier wel de hele tijd geweest?" "Om je de waarheid te zeggen, gisteren was ik niet hier maar bij het paleis van de president. Ik stond oog in oog met een soldaat van mijn leeftijd. Hij had zijn geweer in de aanslag en tranen in zijn ogen. Elk moment kon hij de opdracht krijgen mij neer te schieten, maar ik geloof nooit dat hij dat zou hebben gedaan. Hij zou zijn wapen hebben neergelegd."

Veel demonstranten zijn druk bezig het plein schoon te maken. Zelfs trottoir- en vluchtheuvelbanden die al in geen jaren een likje verf meer hebben gehad, worden weer helder zwart en wit geschilderd. Waarom ze dit doen? "We willen niet dat later wordt gezegd dat we het plein als een zootje hebben achter gelaten." Ik zie een dubbele symboliek: ze willen dertig jaar dictatuur wegvegen en ze willen het verwijt voorkomen dat juist zij een chaos van Egypte hebben gemaakt.

Er schiet een vraag door mij heen: stel dat onze studenten hier hadden gedemonstreerd, zou ik dan trots op hen zijn?

KERKDIENT VOOR MOSLIMS EN CHRISTENEN

“Als we vanavond bidden, dan zeggen we: ‘*ya Rab*’ [‘o Heer(e)’],” deelt ds. Tharwat aan het begin van de dienst mee. Het is zondagavond en ik zit in de kerk in Abbasseia, een doorsnee protestantse wijkgemeente in Cairo, op loopafstand van ons seminarie. De gebedsruimte is overdadig versierd met vlaggen: zelfs over de kansel hangt er één en ook het grote kruis aan de muur is omhangen met de Egyptische driekleur.

De helft van de aanwezigen is moslim. “Normaal komen moslims alleen naar de kerk voor een dag van *farah* [‘vreugde,’ de Arabische aanduiding voor een bruiloft] van christelijke vrienden of bekenden,” zegt de predikant, “maar vandaag vieren we de *farah* van Egypte en daarom zijn we ook vandaag hier met zijn allen bijeen.” Hij benadrukt dat de dienst geen politieke bijeenkomst is: de kerk verdedigt niet één bepaald politieke standpunt en christenen kunnen op alle partijen stemmen. Wanneer sjeik Mustafa van de Grote Moskee later tijdens de dienst in het vuur van zijn betoog toch een politieke uitspraak doet, tikt de dominee hem vriendelijk op de vingers.

Het aanvangslied begint met het refrein: “Ik wil zingen van de barmhartigheden des Heeren.” Een moslim kan hierbij denken aan de Koran, waarin God “de barmhartige erbarmen” wordt genoemd. Het tweede couplet is echter uitgesproken christelijk: “Wie anders dan Hij versloeg de dood: Jezus de Verlosser van de mensheid.” In mijn Arabisch-Engelse liedboek zie ik dat er ook nog een derde couplet is, dat spreekt over “de Zoon van de eeuwige boezem,” maar dat verschijnt niet op het projectiescherm.

Na het lied heeft de dominee een verrassende mededeling voor de moslims: “Julie wisten het misschien niet, maar hier in de kerk hebben we ook sjeiks.” Sjeik (of *sjeech*, zoals men het woord hier uitspreekt) betekent oude man en als titel “ouderling” of “oudste.” Aan het hoofd van een moskee staat een sjeik; “sjeik van het dorp” kun je met “dorpsoudste” vertalen als je de Egyptische samenleving als primitief wilt afschilderen en met “wethouder” als je haar als gelijkwaardig aan de Nederlandse beschouwt; een “sjeik van de kerk” is goed te vergelijken met een Nederlandse ouderling, met dit verschil dat men het ambt vaak bekleedt tot de dood, of anders na aftreden de titel mag behouden. Net als in het Westen is de ouderling in Egypte een typisch protestants verschijnsel en omdat slechts één procent van de Egyptenaren protestant is, is het begrijpelijk dat de gemiddelde moslim niet weet dat je ook in de kerk een *sjeik* tegen kunt komen.

Eén van de sjeiks van de kerk leest 1 Corinthiërs 13, over de liefde. Vervolgens zingen we weer een lied: “Kom, Heer, met uw Geest en raak ons land aan. Egypte dorst naar uw Geest. O onze Heer, les onze dorst. Wij zullen uw waarheid zien en ons land zal u zegenen, en vrede zal ons land blijven vervullen. Vul ons land met uw licht, verstrooi vergankelijke schatten. Ons land zal worden beschermd en gezegend door uw beloften. Onze altaren zullen u verhogen en ons land zal een licht zijn voor U. Onze vreugde en ons geluk zullen overvloedig zijn en onze harten zullen zingen voor U.” Iemand spreekt de wens uit dat Egypte weer een licht voor de wereld mag worden en stelt: “We zeggen vandaag niet: ‘Ik ben een moslim’ of ‘Ik ben een christen,’ maar ‘Ik ben een Egyptenaar.’” Persoonlijk vind ik het toch moeilijk om dat na te zeggen.

In een korte overdenking zegt ds. Tharwat dat volgens de Bijbel Allah liefde is, en dat je God niet kunt liefhebben en tegelijk je broeder haten, want dan zou je een leugenaar zijn. Hij benadrukt dat we de anderen lief moeten hebben omdat ook zij schepselen van God zijn. Hij ziet er naar uit dat Mohammed en Hana (Johannes), Mustafa en Girgis (Joris) zij aan zij zullen staan, en bidt: “Leer mij alle mensen lief te hebben.”

Een moslim-ingenieur die tegenover de kerk woont, draagt een gedicht voor dat eindigt met: “Ik houd van je, mijn land, ik houd van je, Egypte.” Een ander gedicht bevat de geliefde leuze: “Moslim en christen, één hand.” Het kinderkoor zingt: “Wij bidden voor ons land, wij bidden voor Egypte, wij zeggen allen: *ya Rab*.” Een sjeik van de kerk memoriseert dat de Egyptenaren met de handen ineen de deur naar de toekomst hebben geopend, en dat de moslims en christenen met de handen ineen voor de veiligheid van de straten rond de kerk hebben ingestaan toen de politie zich had teruggetrokken tijdens de revolutie. De zegen aan het eind van de dienst bestaat ditmaal uit een gezongen zegenbede: “Zegen mijn land (ca. 10x), Hoorder van de gebeden in het hart van alle mensen.”

Na de dienst gaan we naar de binnenplaats van de kerk voor verdere ontmoeting onder het genot van thee en hartige hapjes. Ik vraag aan enkele mensen hoe ze terugkijken op de bijeenkomst. Een moslim vindt het fantastisch dat we zo samen konden zijn. Een gemeentelid is ook enthousiast: “Onder moslims doen soms verhalen de ronde dat christenen in hun kerken wapens hebben of gekke dingen doen op seksueel gebied, maar nu hebben ze kunnen zien hoe we echt zijn.”

Terug op het seminarie spreek ik met een student nog wat door over de dienst van vandaag. Ik vraag hem: “Als je een vlag hangt over het kruis, maak je het kruis dan niet ondergeschikt aan een nationalistisch ideaal?” Zijn antwoord is helder: “Nee, integendeel, het betekent dat we ook de noden van ons land bij het kruis brengen.”

De dienst appelleerde ook aan iets wat voor Nederlanders lastig te grijpen is. Ondanks alle onderlinge spanningen en theologische verschillen hebben veel Egyptische christenen en moslims het gevoel dat hun godsdiensten gedeeltelijk overlappen en dat dit gedeelde stukje religie van vitaal belang is om in vrede samen te kunnen leven: moslims en christenen delen het geloof in de ene God die beide groepen “Allah” en “Rab” kunnen noemen, waarbij moslims benadrukken dat Hij de barmhartige Erbarmer is en christenen dat Hij liefde is.

Ik zeg tegen de student dat we in Nederland in vrede met elkaar samen leven zonder een beroep te doen op een gedeeld stukje religie: zelfs als iemand helemaal niet in God of een god **gelooft**, respecteer ik hem of haar en respecteert hij of zij mij als gelijkwaardig landgenoot. Op die manier hoeven we niet te verdoezelen waarin we onderling verschillen. De student antwoordt dat dit voor veel Egyptenaren echt moeilijk is: verschillen hardop benoemen en elkaar dan toch blijven respecteren.

Ondertussen probeer ik mij voor te stellen dat een kerk in Nederland bijvoorbeeld rond Bevrijdingsdag de zondagavonddienst anders invult dan gebruikelijk: het blijft een christelijke bijeenkomst maar de gemeenteleden nemen moslims en andere niet-christelijke kennissen mee om samen te bidden voor Nederland, en een van de sprekers is de imam van een naburige moskee. Kan de kerk zo open en tegelijk zo zichzelf zijn?

Cf. willemjandewit.wordpress.com/2011/03/10/kerkdienst-voor-moslims-en-christenen/

HOOG BEZOEK

Vrijdag 11 maart 2011. Ons seminarie heeft hoog bezoek: buurvrouwen, jongens uit de straat, een imam, twee Koptisch-Orthodoxe priesters en vijf politieofficiëren zitten samen met onze studenten en docenten in de grote zaal. We zijn een minuut stil voor hen die gevallen zijn tijdens de revolutie en we denken na over de vraag hoe we in het nieuwe Egypte als burensamen kunnen leven. Na de imam en de priester krijgt onze rector dr. Atef het woord. Hij spreekt over de waarde van ieder mens vanuit Bijbels perspectief en over praktische zaken die het seminarie de omgeving te bieden heeft: straatgenoten mogen boeken komen lezen in onze bibliotheek, tijdens de zomermaanden kan onze computerruimte wellicht voor computercursussen voor wijkgenoten worden gebruikt, etc. Ook heet hij de officieren officieel welkom (zij werken bij de politieacademie achter ons seminarie) en laat hij weten dat we het waarderen als de politie terugkomt op straat.

Zie voor een uitgebreider verslag van deze bijeenkomst <http://willemjandewit.wordpress.com/2011/03/15/seminarie-buurtfeest/>.

In januari verzorgt prof. dr. Iain R. Torrance gastcolleges op ons seminarie. Hij is president (rector) van Princeton Theological Seminary, één van de beroemdste theologische instellingen ter wereld.

In maart verblijft dhr. Arie van der Poel van de GZB ruim een week op ons seminarie. Een verslag van zijn bezoek aan Cairo is terug te luisteren op de website van de EO: <http://www.eo.nl> > radio > door de wereld > zaterdag 2 april.

December 2009 schreef ik over de bruiloft van keukenmedewerker Adel. Afgelopen najaar kreeg hij een naam erbij: "Aboe John" (vader van John). Tijdens de "gemeenschapsdag" eind maart toonde hij vol trots waarom hij nu zo heet.

Zaterdag 9 april 2011. Ons seminarie heeft wederom hoog bezoek: mijn ouders zijn er voor een week. Zij wonen onder andere een deel van de driedaagse voorjaarsconferentie bij die traditiegetrouw plaatsvindt aan een meer bij het Suezkanaal.